

Verbatim records

XIII Riigikogu, IV Istungjärk, Täiskogu korraline istung

Wednesday, 28.09.2016, 14:00

Edited

14:00 Istungi rakendamine

1. 14:04 Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse muutmise seaduse eelnõu (262 SE) esimese lugemise jätkamine
2. 14:05 Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmise seaduse rahvaalgatuse võimaldamiseks eelnõu (228 SE) esimene lugemine
3. 15:25 Peaministri poliitiline avaldus seoses 2017. aasta riigieelarve seaduse eelnõu üleandmisega
4. 16:24 Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistumisest tulenev avaliku teenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (240 SE) kolmas lugemine
5. 16:27 E-identimise ja e-tehingute usaldusteenuste seaduse eelnõu (237 SE) teine lugemine
6. 16:30 Laste kaitset seksuaalse ärakasutamise ja seksuaalse kuritarvitamise eest käsitleva Euroopa Nõukogu konventsiooni ratifitseerimise seaduse eelnõu (279 SE) esimene lugemine
7. 17:03 Käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (276 SE) esimene lugemine
8. 17:14 Eesti Vabariigi valitsuse ja Vietnami Sotsialistliku Vabariigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu (277 SE) esimene lugemine
9. 17:20 Eesti Vabariigi ja Gruusia vahelise investeringute soodustamise ja vastastikuse kaitse lepingu ning selle muutmise protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu (242 SE) esimene lugemine
10. 17:27 Montenegro ühinemist käsitleva Põhja-Atlandi lepingu protokolliga heakskiitmise seaduse eelnõu (283 SE) esimene lugemine
11. 17:33 Välis teenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (241 SE) esimene lugemine
12. 17:39 Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (249 SE) esimene lugemine
13. 17:54 Mahepõllumajanduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (282 SE) esimene lugemine

14:00 Istungi rakendamine

15:56 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu! Alustame täiskogu IV istungjärgu 3. töönädala kolmapäevast istungit. Eelnõude ja arupärimiste üleandmine. Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnisson, palun!

15:56 Valitsuse esindaja Heili Tõnisson

Austatud härra esimees! Lugupeetud Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna viis seaduseelnõu. Esiteks, riigi õigusabi seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust justiitsminister Urmas Reinsalu. Teiseks, sotsiaalhoolekande seaduse ja riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Nimetatud seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust sotsiaalkaitseminister Margus Tsahkna. Kolmandaks, ravikindlustuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski. Neljandaks, tulumaksuseaduse ja sotsiaalmaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu. Ja viiendaks, 2017. aasta riigieelarve seaduse eelnõu. Kahe eelnimetatud seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust rahandusminister Sven Sester. Aitäh!

15:56 Esimees Eiki Nestor

Andres Ammas, palun!

15:56 Andres Ammas

Lugupeetav esimees! Lugupeetavad Riigikogu liikmed! Mul on võimalus jätkata eelkõneleja alustatud riigieelarve teemat ja anda Vabaerakonna fraktsiooni nimel üle riigieelarve seaduse ning Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise seaduse eelnõu. Lihtsalt öeldes tahame algetada eelnõu, mille eesmärk on tuua riigi eelarvestrateegia kinnitamine Riigikokku. See ei ole uus mõte. Mäletate, kevadel arutasime siin koos riigieelarve kontrolli erikomisjoni raportit, mille koostamisel sai kolleeg Kristjan Kõljala eestvedamisel tehtud väga tõhus töö. Selle raporti jaoks tehtud uuringu kohaselt toetas koguni 83% küsitletuist mõtet suurendada Riigikogu rolli riigi eelarvestrateegia kavandamisel. Aga koalitsioon neid mõtteid ja ka teisi häid mõtteid, mis selles raportis on, praegu ellu viima ei kiirusta. Vabaerakond tuleb hea meelega appi, sest meie arvates pole olukord, kus nii tähtsa dokumendi kinnitab vaid valitsus, parlamentaarse demokraatia põhimõtetega kooskõlas. Kui nii suuri otsuseid tehakse kitsas ringis, siis nende otsuste usaldusväärsus ja kvaliteet kannatab. Me arvame, et see on üks nendest paljudest sammudest, mis Eestis parlamentaarse demokraatia taastamisel on vaja astuda. Tõsised arutelud, otsuste tegemine peab ükskord valitsuse käest liikuma parlamenti. Aitäh!

15:56 Esimees Eiki Nestor

Olen vastu võtnud kuus eelnõu. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse alusel võtame need menetlusse. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Täiskogu istungil on kohal 72 Riigikogu liiget, puudub 29.

1. 14:04 Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse muutmise seaduse eelnõu (262 SE) esimese lugemise jätkamine

15:56 Esimees Eiki Nestor

Meie eilne tööpäev lõppes väliskomisjoni algatatud väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse muutmise seaduse eelnõu 262 esimesel lugemisel selle koha peal, kus Riigikogu juhatajal on kohustus teile öelda, et komisjoni ettepanek on eelnõu esimene lugemine lõpetada. Määrان muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 12. oktoobri kell 17.15.

2. 14:05 Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmise seaduse rahvaalgatuse võimaldamiseks eelnõu (228 SE) esimene lugemine

15:56 Esimees Eiki Nestor

Järgmisena on meie päevakorras Riigikogu liikmete Anneli Oti, Kadri Simsoni, Marika Tuus-Lauli, Heimar Lengi, Märt Sultsi, Kersti Sarapuu, Mihhail Stalnuhhini, Valeri Korbi, Vladimir Velmani, Oudekki Loone, Andrei Novikovi, Dmitri Dmitrijevi, Enn Eesmaa, Tarmo Tamme, Rein Ratase, Olga Ivanova, Jüri Ratase, Martin Repinski, Erki Savisaare, Jaanus Karilaidi, Aadu Musta, Viktor Vassiljevi, Siret Kotka, Mihhail Korbi, Peeter Ernitsa, Toomas Vitsuti ja Mailis Repsi algatatud Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmise seaduse rahvaalgatuse võimaldamiseks eelnõu 228 esimene lugemine. Algatajate nimel ettekandja on Anneli Ott. Palun!

15:56 Anneli Ott

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Eesti Vabariigi põhiseaduse § 1 sätestab, et Eesti on iseseisev ja sõltumatu demokraatlik vabariik, kus kõrgeima riigivõimu kandja on rahvas. Paragrahv 56 sätestab, et kõrgeimat riigivõimu teostab rahvas kas Riigikogu valimisega või rahvahääletusega. Rahvahääletuse algatamise õigus on aga ainult Riigikogul. See kitsendab olulisel määral rahva kui kõrgeima riigivõimu kandja võimalusi oma võimu tegelikult teostada. Seetõttu tegidki 27 Riigikogu Keskerakonna fraktsiooni liiget 2. mail ettepaneku algetada Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmine rahvaalgatuse võimaldamiseks.

Täna arutame võimalust anda algatamise õigus vähemalt 25 000-le hääleõiguslikule Eesti kodanikule ja Euroopa Liidu kodanikule ning Eestis pikaajalise elaniku elamisloa ja alalise elamisõiguse alusel elavale vähemalt 16-aastasele isikule. Rahvaalgatus iseenesest ei ole midagi tundmatut. Aga õigusaktide algatamise õigus on rahval üksnes kohalikul tasandil ning selleks tuleb koguda vähemalt 1% hääleõiguslike valla- või linnaelanike allkirjad. Nii saab vastu võtta kohaliku elu küsimusi käsitlevaid valla- või linnavolikogu või -valitsuse õigusakte ning neid muuta või kehtetuks tunnistada.

Euroopa Liidus saavad liikmesriikide kodanikud taotleda uut seadust, kui aktsioonis osaleb vähemalt seitse liikmesriiki ning kogutakse kokku üks miljon toetusallkirja. Rahvaalgatusega sarnaseid jooni võib leida 2014. aastal seadustatud kollektiivse pöördumise regulatsioonist, mille kohaselt tuleb esitada vähemalt 1000 toetusallkirja, et pöördumine Riigikogus menetlusse võetaks. Kollektiivse pöördumise miinus on eelkõige see, et inimesed võivad küll petitsioonidele allkirju koguda, kuid sisulist arutelu siin Riigikogu saalis sellele siiski ei järgne. Seepärast algatas Keskerakonna fraktsioon eelmisel sügisel seaduse muutmise, mis kahjuks toetust ei leidnud. See oli ka üks ajend, miks otsustasime teha ettepaneku täiendada põhiseadust rahvaalgatuse võimaldamise sättega. Leiame, et rahvaalgatuse seadustamine elavdaks kodanikuühiskonda, võimaldades kodanikel ka valimistevahelisel ajal riigi asjades rohkem kaasa rääkida, olles seejuures sõltumatu Riigikogus esindatud erakondadest. Võib ju öelda, et seaduseelnõude algatamise võimalus on rahval ka praegu kas Riigikogus esindatud erakondade või konkreetse rahvasaadiku kaudu. Kuid olen veendunud, et rahvaalgatuse korras parlamenti saadetud eelnõu oleks parlamendiliikmetele palju siduvam ja nad tegeleksid probleemiga palju süvenenumalt.

Nii nagu rahvahääletusele esitatavate eelnõude ring on piiratud, oleme seda oma eelnõus ette näinud ka rahvaalgatuse korral. Rahvaalgatuse korras ei saaks algatada eelnõusid, mis käsitlevad eelarvet, makse, riigi rahalisi kohustusi, välislepingute ratifitseerimist ja denonsseerimist, erakorralise seisukorra kehtestamist ja lõpetamist ning riigikaitse küsimusi. Rahvaalgatuse korras esitatav seaduseelnõu peab õigustehniliselt vastama samadele nõuetele kui Riigikogu menetlusse esitatav seaduseelnõu. Riigikogule esitatud eelnõu vastavust põhiseadusele kontrollib õiguskantsler. Puudustega eelnõu tagastatakse esitajatele. Põhiseadusega kooskõlas olev seaduseelnõu avaldatakse Vabariigi Valimiskomisjoni veebilehel ja võib alustada allkirjade kogumist. Toetusallkirjade kogumine käiks omaalgatuslikult, et vältida riigile üleliigsete kulutuste tekitamist asjaomaste jaoskondade töö korraldamisega. Allkirjade kogumine peab toimuma kuue kuu jooksul peale eelnõu avaldamist. Toetusallkirju kogutakse nii paberil kui ka elektrooniliselt. Rahvastikuregistri vastutav töötleja ja Vabariigi Valimiskomisjon kontrollivad toetusallkirjade vastamist nõuetele. Kui vajalikud toetusallkirjad on koos, annab Vabariigi Valimiskomisjon eelnõu üle Riigikogule, kus toimuks menetlemine üldises korras.

Taasiseseisvunud Eestis on kehtiva põhiseaduse järgi valitud Riigikogu seitsmel korral ning on toimunud kaks rahvahääletust. 28. juunil 1992. aastal oli rahvahääletusel Eesti Vabariigi põhiseaduse eelnõu ning põhiseaduse rakendamise seaduse eelnõu ja nendega kaasnevate lisaküsimuste osa. 14. septembril 2003. aastal hääletati Eesti Euroopa Liiduga ühinemist ning Eesti Vabariigi põhiseaduse täiendamist. Seda on ilmselgelt liiga vähe.

Head kolleegid! Kutsun teid üles otsuse eelnõu toetama ja tegema otsuse, mis võimaldaks meie rahval riigielu korraldamisel rohkem kaasa rääkida! Aitäh!

15:56 Esimees Eiki Nestor

Küsimused algatajapoolsele ettekandjale. Andres Herkel, palun!

15:56 Andres Herkel

Aitäh, härra esimees! Austatud ettekandja! Ma olen teiega kindlasti ühel nõul, et kollektiivse pöördumise esitamist käsitlevat seadust tuleks muuta. See petitsiooniõigus, mis praegu on olemas, ei ole sugugi ootusi täitnud. Pigem on see erinevate küsimuste tõstatamise korral pettumust juurde tekitanud. Millest tuleneb teie optimism, et põhiseaduse muutmine võiks olla lihtsam?

15:56 Anneli Ott

Kindlasti ei ole põhiseaduse muutmine lihtsam, kui senisedki sammud ei ole tulemust andnud. Me näeme, et rahva algatatud küsimused jäävad komisjonidesse toppama ja suurde saali ei jõua. Kui me muudaks põhiseadust, siis see annaks inimestele garantii, et nad saavad realselt diskussioonis osaleda. Nad näevad, mismoodi eri fraktsioonid Riigikogus nende küsimustega tegelevad. Ja see annab

võimaluse suures saalis arutada neid küsimusi nii nagu kõiki teisigi Riigikogu tööga seotud küsimusi. Sellega, et me tegime võimalikuks vähemalt 1000 allkirja korral Riigikogu poole pöörduda, me saavutasime selle, et neid asju saab komisjonides arutada, kuid praktika on näidanud, et need küsimused jäävad komisjoni tasandile ja suurde saali ei jõua.

15:56 Esimees Eiki Nestor

Rait Maruste, palun!

15:56 Rait Maruste

Täna! Hea ettekandja! Olen mõnevõrra segaduses. Te rääkisite valdavas osas oma kõnest rahvaalgatusest ja kõne lõpus rahvahääletusest. Need on riigiõiguslikult kaks erinevat asja. Küsin teilt, mida te täpselt silmas pidasite.

15:56 Anneli Ott

Aitäh! Meie seaduseelnõu puudutab rahvaalgatust. Ma rääkisin rahvahääletusest selles kontekstis, et me oleme võtnud rahvahääletuse eeskujul eelnõusse kriteeriumid, mille alusel rahvaalgatust korraldada. Täna me ei räägi sellest, milline saaks olema rahvaalgatuse seadus sisuliselt. See on kindlasti diskussiooni teema. Täna me räägime sellest, kas me põhimõtteliselt oleme nõus põhikirjas sätestama rahva õiguse sekkuda rahvaalgatuse kaudu riigielu küsimuste lahendamisse. Põhikiri näeb ette rahvahääletust, rahvaalgatust seal ei ole. Need on kaks erinevat asja, kuid me oleme eeskujuks võtnud rahvahääletuse seaduse, näiteks selles osas, milliseid eelnõusid saaks rahvaalgatuse korras algatada ja milliseid mitte.

15:56 Esimees Eiki Nestor

Igor Gräzin, palun!

15:56 Igor Gräzin

Aitäh! See oli väga romantiline ettekanne, ainult ma ei saanud aru, mis põhikirjale viidati. Riigikogul ei ole ju põhikirja ja ma ei tea, millest jutt on. Jutt on nähtavasti mingist asutusest. Aga räägime praegu sisust. Mis asi saab olema selle initsiatiivi objekt? Kas mingi teema, küsimus või seaduseelnõu? Kui on jutt seaduseelnõust, kas te olete umbes rehkendanud, mis see maksma läheb? Meie nõunikud on praegu väga-väga ülekoormatud. Kui suureks peab minema Riigikogu nõunike koosseis ja millist palka neile tuleb maksta? Mida see tähendab eelarvele?

15:56 Anneli Ott

Alati on väga lihtne kõik head ideed maha hääletada selle pärast, et ei ole raha. Eesti on väike riik ja loomulikult tekitab see meile kogu aeg probleeme. Nii palju kui mina siin saalis olen istunud, on eelnõude tagasilükkamise põhiargument ikka olnud, kui palju see maksma läheb. Ma arvan, et selline hea algatus, millega võimaldatakse Eesti inimestel riigielu küsimustes rohkem kaasa rääkida, ei tohiks olla maha hääletatud eelkõige selle pärast, et meil ei ole selleks piisavalt nõunikke. Ma tõin välja, millised on meie ettepanekud, kuidas rahvaalgatuse seaduses võiks sätestada algatusega seotud tehnilise korraldamise. Kuidas see tegelikult olema peaks, võiks olla siin saalis sisulise diskussiooni teema, kui me selleni kunagi jõuame. Aga jah, me ei räägi mitte põhikirja, vaid põhiseaduse muutmisest nii, et põhiseaduse 56. paragrahvi oleks lisatud rahvaalgatuse võimalus. Mu keel vääratas ja ma rääkisin põhikirjast – palun vabandust! Pidasin ikka kogu aeg silmas põhiseadust.

15:56 Esimees Eiki Nestor

Rait Maruste, palun!

15:56 Rait Maruste

Täna! Ma selgitan veel seda, et nagu ilmselt lugupeetud rääkija teab, läbib iga eelnõu, on see siis tulnud valitsusest või on rahvasaadikute algatatud või käiku antud petitsiooni alusel, siiski komisjoni.

Eelnõud lähevad kõigepealt komisjonidesse ja seejärel jõuavad siia suurde saali – kui jõuavad. Kas te näete oma rahvaalgatuse tarvis ette mingisuguse erisuse või läbivad teie ettekujutuse järgi need eelnõud tavalise Riigikogu eelnõude menetluse?

15:57 Anneli Ott

Rahvaalgatuse korras algatatud seaduseelnõud läbiksid täpselt samasuguse menetluse kui teised Riigikogu eelnõud, on need siis fraktsiooni, Riigikogu, valitsuse või konkreetsete rahvasaadikute esitatud. See tähendab seda, et need peaksid jõudma siia suurde saali. Kas need siin hääletatakse maha või mitte, on juba teine teema. Seni pole niisugused küsimused üldse siia suurde saali jõudnud.

15:57 Esimees Eiki Nestor

Igor Gräzin, palun!

15:57 Igor Gräzin

Ma kahjuks pean stenogrammi huvides täpsustama. Ma ei ole palunud midagi ei maha ega üles hääletada, aga ma esitan nüüd väga konkreetse küsimuse. Mul on seda probleemi elus enne ka ette tulnud, et tahaks igasuguseid asju, aga raha ei ole. Sa ütlesid, et see on nagu automaatne mahahääletamine. Palun ütle mulle, kas küsimus, mis see maksab, on üleüldse kohatu! Kui see on kohatu, siis mis mõttega me üldse arutame eelarvet? Eelarve puhul ju muid küsimusi polegi, kui et mis see või teine maksab. Kas see on siis riigivastane?

15:57 Anneli Ott

Aitäh, hea küsija! Kindlasti ei ole kohatu küsida, kui palju mingi tegevus või mingi otsuse vastuvõtmine maksab. Loomulikult me peame alati arvestama eelarvega. Küsimus on aga põhimõttes, kas me anname rahvale võimaluse riigielu küsimustes kaasa rääkida, ning kui siis tuleb esimesena päevakorra teema, kas meil on piisavalt nõunikke, et neid võib-olla vigaseid seaduseelnõusid menetleda – tõenäoliselt see nõuab väga suurt tööd –, siis ma arvan, et see ei tohiks olla põhiküsimus. Põhiküsimus on, kas Riigikogu on valmis rahva algatatud seaduseelnõusid menetlema ja võtma neid tõsiste ettepanekutena. Aga loomulikult on rahas alati küsimus ja seda tahku tuleb ka arvestada.

15:57 Esimees Eiki Nestor

Imre Sooäär, palun!

15:57 Imre Sooäär

Aitäh! Hea ettekandja! See on vist täpsustav küsimus, kuna tööpoolest tuleb nõustuda eelkõnelejatega, et Riigikogu kodu- ja töökord näeb ette, et kui eelnõu esitatakse, siis selle vähemalt hinnanguline rahaline mõju ikkagi tuuakse välja. Kõik on ju seotud mingite kulutustega. Kas te vähemalt sellest põhimõttest saate aru, et seda tegelikult on vaja, aga see kulu ei pruugi olla mahahääletamise põhjus?

15:57 Anneli Ott

Aitäh, hea küsija! Ma arvan, et me ei rääkinud siin sellest, mis on eelnõu heakskiitmise maksumus. Me rääkisime, mis on eelnõu menetlemise maksumus. Need on kaks eri asja. Alati iga eelnõu puhul me räägime ka eelarvest ja ma usun, et me räägime eelarvest ka siis, kui mõne eelnõu esitab meile menetlemiseks 25 000 inimest.

15:57 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, Anneli Ott! Rohkem küsimusi ei ole. Põhiseaduskomisjoni ettekandja on Andre Sepp. Palun!

15:57 Andre Sepp

Väga austatud Riigikogu esimees! Head Riigikogu liikmed! Riigikogu põhiseaduskomisjon arutas kõnealust teemat esmaspäeval, 12. septembril oma komisjoni istungil. Kutsutuna osales Mariko Jõeorg-Jurtšenko, Justiitsministeeriumi avaliku õiguse talituse nõunik. Komisjon arutas Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud seaduseelnõu, mille eesmärk on muuta Eesti Vabariigi põhiseadust rahvaalgatuse võimaldamiseks. Eelnõu 228 on praegu teie laudadel.

Komisjoni liige Anneli Ott tutvustas algataja esindajana eelnõu ning selgitas, et eelnõuga soovitakse anda seaduseelnõu algatamise õigus vähemalt 25 000 hääleõiguslikule Eesti kodanikule ja Euroopa Liidu kodanikule ning isikule, kes ei ole Eesti ega muu Euroopa Liidu liikmesriigi kodanik, kuid elab Eestis pikaajalise elamisloa ja alalise elamisõiguse alusel ja on vähemalt 16-aastane. Tuleb tunnistada, et rahvaalgatust rakendatakse meil erineval moel ka praegu. Näiteks on kohalikul tasemel õigusaktide algatamise õigus vähemalt ühel protsendil hääleõiguslikel valla- või linnaelanikel, kui nad soovivad teha algatusi kohaliku elu küsimusi puudutavate valla- või linnavolikogu või -valitsuse õigusaktide vastuvõtmiseks. Euroopa Liidu tasemel aga on liikmesriikide kodanikel võimalik taotleda uue seaduse kehtestamist, kui algatuses osalevad kodanikud vähemalt seitsmest liikmesriigist.

Märgiti, et 2014. aastal seadustati Eestis kollektiivse pöördumise regulatsioon, mille puhul on vaja koguda vähemalt 1000 toetusallkirja, et esitada Riigikogule ettepanek, kuidas kehtivat regulatsiooni muuta või ühiskonnaelu paremini korraldada. Kollektiivse pöördumise regulatsiooni miinuseks tuleb aga pidada seda, et inimesed võivad küll kõikvõimalikele petitsioonidele allkirju koguda, kuid pole teada, mis nende esitamisele järgneb. Tihti ei pruugi sisulist arutelu Riigikogu täiskogus nende üle toimuda, nagu ka eelkõneleja mainis. Anneli Ott eelnõu algataja esindajana leidis, et rahvaalgatuse seadustamine elavdaks kogukonna ühiskonda ja võimaldaks kodanikel rohkem kaasa rääkida riigielu küsimustes ka valimistevahelisel perioodil ning olla seega rohkem kaasatud.

Justiitsministeeriumi avaliku õiguse talituse nõunik selgitas, et Vabariigi Valitsus arutas eelnõu 30. juuni istungil ning otsustas ühel häälel eelnõu mitte toetada. Vabariigi Valitsus on juba pidanud kodanike osaluse suurenemist oluliseks ning selleks toetanud märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise seaduse muutmist nii, et sinna on lisandunud võimalus esitada Riigikogule kollektiivne pöördumine. Vabariigi Valitsus toetas kõnealuseid muudatusi just seetõttu, et rahva kaasatus riigivalitsemise korraldusse on oluline ja kavandatud muudatused löid kodanikkonnale lisavõimalused osaleda riigivalitsemise protsessis.

Annan lühikese ülevaate komisjonis toimunud diskussioonist. Üks komisjoni liige küsis, kas eelnõu algatajad leiavad, et on õige lubada vähemalt 16-aastastel isikutel osaleda rahvaalgatuses, või on lähtutud üksnes sellest, et juba 16-aastaselt on võimalik hääletada kohaliku omavalitsuse volikogu valimisel. Esindaja vastas, et praegu on eelnõus tõepoolest lähtutud kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadusest, mis ütleb, et hääletamisõigus on Eesti kodanikul ja Euroopa Liidu kodanikul, kes on valimispäevaks saanud vähemalt 16-aastaseks. Muidugi on edaspidise arutelu teema, nagu ta mainis, millisest vanusest alates peaks inimene saama rahvaalgatusel oma häält anda.

Küsi, mis saaks, kui Riigikogu ei toeta rahvaalgatuse korras algatatud seaduseelnõu. Kas seda saab käsitada võimaliku umbusaldusavaldusena koalitsiooni vastu ja kas seda peaks käsitlema analoogselt rahvahääletusega, mis on põhiseaduses kirjas? Anneli Ott vastas, et eelnõu algatajad on esialgu proovinud põhiseadusesse lisada rahvaalgatuse võimalust. Kuidas see praktikas tööle hakkab, on juba järgmine teema. Praegu on vaja jõuda ühiselt seisukohale, et rahvaalgatuse võimalus tuleks luua. Komisjoni liige Mart Nutt märkis, et tema on Euroopa riikide põhiseadusi uurides teada saanud, et rahvaalgatus muutus väga populaarseks just nendes riikides, mis iseseisvusid pärast esimest maailmasõda. Siis tekkis illusioon demokraatia kõikvõimsusest. Lääne-Euroopa riikides rahvaalgatuse võimalust ei olnud, ent mitmes Ida-Euroopa riigis oli, sh Eestis ja Lätis. 1939. aastaks aga oli pärast esimest maailmasõda iseseisvunud riikides demokraatlik riigikord alles ainult Soomes ja Tšehhoslovakkias. Kummagi neist aga rahvaalgatuse võimalust sellisel kujul, mis võimaldaks otse põhiseadust muuta, ei olnud. Mart Nutt märkis, et Lätis on rahvaalgatuse võimalus siiani olemas, sest Lätis kehtib 1922. aasta põhiseadus. Lätis toimunud rahvahääletused on olnud kahel teemal: esiteks küsimus, kas inimesed soovivad pensionide tõusu, ja teiseks, kas pooldatakse vene keele teiseks riigikeeleks muutmist. Mõlemad referendumid on kukkunud läbi seetõttu, et Lätis kehtib referendumi puhul kvoorumi nõue.

Küsi, kas eelnõu algatajad on arutanud, kas rahvaalgatuse kehtestamise eesmärk on hakata põhiseadust muutma või on sellel mõni muu eesmärk. Saime vastuseks, et kui rahvaalgatuse võimalus põhiseadusesse sisse kirjutada, siis tuleb sinna kirjutada juurde ka kitsendused, millistel tingimustel ei saaks rahvaalgatust läbi viia. Need tingimused võiksid olla samad, mille puhul ei saa algatada rahvahääletust.

Komisjoni esimees Kalle Laanet küsis, mitmel korral on Eesti Keskerakonna fraktsioon viimase 15 aasta jooksul algatanud samasisulise muudatuse. Anneli Ott vastas, et tema teada on Eesti Keskerakonna fraktsioon algatanud eelnõu rahvaalgatuse instituudi võimaluse põhiseadusesse kirjutamiseks viiel

korral: aastatel 2000, 2003, 2005, 2008 ja 2013.

Komisjoni liige Jaak Madison märkis, et Eesti Keskerakonna fraktsioon ei ole toetanud seda, et kohaliku omavalitsuse volikogu valimisel saaksid hääletada noored. Ka sellele oli analoogne vastus, millest ma juba kõnelesin. Jaak Madison küsis lisaks, kas eelnõu algataja ei näe, et rahvaalgatuse võimaldamise puhul võib vähemalt 25 000 allkirja olemasolul tekkida väga pikalt kestev debatt mõnes väga valulises küsimuses. Näitena tõi ta vene keele teiseks riigikeeleks määramise. Anneli Ott vastas, et kindlasti on teemasid, millega võiks hirmutada ja põhjendada, et rahvaalgatuse võimaldamine ei ole hea, aga samas on väga palju teemasid, mille arutamisel rahvas tahaks kaasa rääkida.

Komisjoni liige Peeter Ernits sõnas, et Vabariigi Valitsuse arvamusest eelnõu kohta võib välja lugeda, et rahvaalgatuse instituut on justkui liiga intensiivne. Vabariigi Valitsus soovib kasutada vähem intensiivseid võimalusi: petitsioon, kollektiivne pöördumine, kuulamine. Kas see tähendab, et valitsus soovib põhiseaduse § 56 täiendada? Justiitsministeeriumi avaliku õiguse nõunik vastas, et pigem peaks need vähem intensiivsed võimalused olema ette nähtud eri seadustes, nagu seda on näiteks kollektiivne pöördumine.

Küsi veel, miks on otsustatud nõuda just 25 000 allkirja. Saime vastuse, et see arv on võetud 1920. aasta põhiseadusest, kus rahvaalgatuse instituut oli olemas ja kehtis sama piirmäär.

Komisjoni liige Jüri Adams leidis, et rahvaalgatus on segadusse ajav ja ebaõnnestunud termin, sest rahvaalgatust ei algata rahvas. Ta märkis, et ka Eesti Põhiseaduse Assamblee oli seda meelt, et rahvaalgatus ei peaks 1992. aasta põhiseaduses olema.

Lõpetuseks nii palju, et komisjoni esimees Kalle Laanet tegi ettepaneku suunata eelnõu 228 esimesele lugemisele 27. septembriks ehk eileks, täna on see siis siin saalis. Selle poolt hääletas 7 komisjoni liiget, vastu 3, erapooletuid oli 1. Poolt olid Kalle Laanet, Mart Nutt, Andres Anvelt, Kalle Muuli, Lauri Luik, Andre Sepp ja Jüri Adams. Vastu olid Anneli Ott, Mihhail Stalnuhhin ja Peeter Ernits. Erapooletuks jäi Jaak Madison. Komisjoni esimees tegi ka ettepaneku määrata eelnõu ettekandjaks Andre Sepp, selle poolt olid kõik komisjoni liikmed. Veel otsustati teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda eileks ja teha ettepanek seaduseelnõu tagasi lükata. Selle ettepaneku poolt oli 7, vastu 3 ja erapooletuid 1. Aitäh!

15:57 Esimees Eiki Nestor

Küsimused komisjoni ettekandjale. Märt Sults, palun!

15:57 Märt Sults

Aitäh, härra spiiker! Hea ettekandja! Küsimus on lihtne: kui meil on kõik nii hästi ja valitsus tahab teada, mida rahvas arvab, teeb rahvaküsitlusi ja analüüse, siis mispärast ükski petitsioon kuidagimoodi ei jõua siia Riigikokku seaduseelnõuna? Need lihtsalt kaovad kuskile ära. Kas saaks kuidagimoodi seda vältida? Inimesed, kes mingi probleemi tõttu petitsiooni on koostanud, peaksid saama tunda, et nendega arvestatakse. Mispärast ei jõua need petitsioonid eelnõudena Riigikogu saali?

15:57 Andre Sepp

Aitäh küsimuse eest! Üheselt on väga raske vastata. Oleme ju esindusdemokraatiaga riik, kus parlament ja parlamendi komisjonid menetlevad eelnõusid vastavalt kodu- ja töökorra seadusele. Aga petitsioonid lisati märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise seadusse alles 11. aprillil 2014. aastal. Võimalik, et seda praktikast on veel liialt vähe olnud ja vara on anda hinnang, kas regulatsioon töötab hästi, liiga hästi või halvasti.

15:57 Esimees Eiki Nestor

Andres Herkel, palun!

15:57 Andres Herkel

Aitäh, härra esimees! Austatud ettekandja! Ma jätkan eelmist küsimust. Seda aega on nüüd olnud kaks ja pool aastat, kui petitsiooniõigus on meil kehtinud, ja petitsioone on Riigikogule tulnud tegelikult õige palju. Kui põhiseaduskomisjon ei ole seda praktikast veel analüüsinud, siis kas te olete vähemalt arutanud, millal te seda teete? Pettumuslik on see protsess küll olnud – korjatakse allkirjad, oodatakse justkui mingeid tulemusi, aga enamasti lõpeb asi vaikse visinaga. Kas teil on kavas seda probleemi

arutada ja liikuda edasi mööda lihtsamat rada kui põhiseaduse muutmine? Selle ettepaneku te lükkasite ju komisjonis ülekaalukalt tagasi. Vahest siis kollektiivse pöördumise seadust kohendada?

15:57 Andre Sepp

Aitäh küsimuse eest! Tegelikult on üks seadusandja ülesandeid tagada seaduse vastuvõtmise korral ka selle toime jälgimine ja analüüs. Olen küsijaga ühte meelt, et ka teiste seadusandlike aktide mõju analüüse võiks tõepoolest rohkem olla. Aga märgukirjadele ja selgitustaotlustele vastamise ning kollektiivse pöördumise esitamise seadus oli ka väga suurel määral tingitud rahva survest. Mäletame ju kõik, kuidas see eelnõu siia majja tuli, nii et oleks vägagi õigustatud see analüüs praegu teha. Arutame selle komisjonis kindlasti läbi. Ma olen teiega nõus, et neid petitsioone on päris palju tulnud. Vaatame, kas see kogum on piisav, et teha analüüs ja selle tulemustest järeldused.

15:57 Esimees Eiki Nestor

Jaanus Karilaid, palun!

15:57 Jaanus Karilaid

Aitäh juhatajale! Hea ettekandja! Julgelt üle kümne aasta on räägitud, et meil on vaja erinevaid demokraatia tööriistu, et vähendada võimu võõrandumist rahvast. On tehtud jääkeldreid, on tehtud ülikoolides uuringuid, mille kohaselt on vaja referendumeid ja otsedemokraatiat tugevdavaid seadusi. Nüüd tullakse selle ettepanekuga välja ja jälle põhiseaduskomisjon lükkab eelnõu tagasi, sellepärast et opositsioon on selle esitanud. Aga mida põhiseaduskomisjon ise on asemele pakkunud? Kuidas ikkagi Eesti demokraatiapilti rikastada?

15:57 Andre Sepp

Aitäh teile küsimuse eest! Küsimus on õigustatud. 2016. aasta mais tehti Eesti poliitilise süsteemi analüüs, mille tulemustest saab välja lugeda just nimelt neid aspekte, millest räägiti tänasel ja eilsel istungil: rahva kuulamist peaks olema rohkem, olgu ta rahvahääletus või rahvaalgatus. Kollektiivse pöördumise mehhanismi on tegelikult analüüsitud. Analüüsi tulemused küll ei baseeru praktilial, sest seda eriti pole, aga on analüüsitud, miks 1992. aasta põhiseadus just selline on, miks ühtesid või teisi asju sinna sisse ei kirjutatud.

Aga eelnõu menetlejana ja Riigikogu liikmena olen minagi seda meelt, et rahva kuulamist võiks rohkem olla – see on ju tegelikult sisend selle saali tööks. Kuidas seda võiks mingis seaduses sätestada? Olen seisukohal, et seda saaks teha ilma põhiseadust muutmata. Rahva kuulamine on põhimõte, mille võiks eriseaduses sätestada, andes sellele ka sisu, mil moel seda teha. Mida rohkem neid kuulamise vorme on, seda parem. Samas olen seisukohal, et see pilt ei tohiks olla väga kirev. Nagu ma ütlesin, juba viis-kuus erinevat vormi tekitab teatud segaduse: mis ikkagi on petitsioon, mis on märgukiri, mis on kuulamine – mis on mis. Õigusselgus peab olema.

15:57 Esimees Eiki Nestor

Aadu Must, palun!

15:57 Aadu Must

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Me arutasime siin kolleeg Igor Gräziniga, et võib-olla ei ole hea mõte seda eelnõu kohe välja hääletada. Koalitsioonil on ju kogemusi, et võiks pealkirja alles jätta ja teha uue sisu, nagu kunagi tehti soolise võrdõiguslikkuse seadusega. Praegu oleme nii hädas presidendi valimise korraga, äkki saaks menetluse käigus eelnõule uue sisu anda. Muidugi te ütlete, et see on susserdamine, mina ütlen ka, aga siin juba hakkas susserdamine peale. Kui te stenogrammi vaatate, siis selgub, et te ütlesite, et eelnõu saali suunamise vastu hääletasid Anneli Ott, Peeter Ernits ja Mihhail Stalnuhhin. Vaadake protokollist üle, nad nähtavasti hääletasid siiski selle vastu, et esimest lugemist mitte lõpetada.

15:57 Andre Sepp

Aitäh! Selles osas pean kindlasti ennast parandama ja stenogrammi huvides kordan protokollis öeldut, et komisjoni esimees Kalle Laanet tegi ettepaneku suunata eelnõu esimesele lugemisele 27.

septembriks 2016 ettepanekuga eelnõu tagasi lükata, mille poolt oli 7, vastu 3, erapooletuid 1. Poolt olid Laanet, Nutt, Anvelt, Muuli, Luik, Sepp ja Adams. Vastu olid Ott, Stalnuhhin ja Ernits, erapooletuks jäi Madison. Olgu see vabanduseks teie ees, kui mu sõnad sassi läksid.

15:57 Esimees Eiki Nestor

Peeter Ernits, palun!

15:57 Peeter Ernits

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Šveitsis elab 8 miljonit inimest ja seal on nõue, et rahvaalgatuse puhul peab olema vähemalt 100 000 allkirja. Meil elab veidi üle miljoni inimese ja meil oli eelnõus see künnis 25 000. Kas sinu arvates pole see ebamõistlikult kõrge, arvestades mõlema riigi elanike arvu?

15:57 Andre Sepp

Aitäh! Komisjon ei arutanud, mis võiks olla see õigeim künnis, kuna me lähtusime siiski põhiseaduse muutmise seaduse eelnõust. Nagu ka algataja on mitmel korral maininud, see regulatsioon võiks siiski jääda eriseaduse kehtestada. Kas see number on õige või mitte, ei tea, praegu on see üle võetud 1920. aasta põhiseadusest.

15:57 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, põhiseaduskomisjoni ettekandja Andre Sepp! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Jüri Adams Vabaerakonna fraktsiooni nimel, palun!

15:57 Jüri Adams

Härja istungi juhataja! Paistab olevat tõsi, et ajalugu jääb meiega alati kaasas käima. Eesti poliitika ajalugu viimase umbes 130 aasta jooksul on küll olnud selline, et kui seal on midagi juhtunud, siis seda mäletatakse ja korratatakse pidevalt, nii halba kui head.

Nüüd paar sõna rahvaalgatuse küsimuse ja terminite erineva tähenduse ning hilisema ajaloo kohta. Rahvaalgatusest on ka siin puldis räägitud kahes tähenduses: laiemas tähenduses ja kitsamas tähenduses. Kitsam tähendus on see, mis on juriidiliselt väga hästi defineeritud seoses Eesti Vabariigi esimese, 1920. aasta põhiseadusega. Seal oli tõesti niisugune paragrahv olemas. Rahvaalgatuse all mõisteti tookord seaduseelnõu teksti, mille keegi oli koostanud. Ei olnud tähtis, kes selle koostanud oli. Tähtis oli see, et tekstile oli andnud oma toetusallkirja vähemalt 25 000 hääleõiguslikku inimest. Ja siis tuli see esitada Riigikogule. Riigikogul oli kaks võimalust: kas võtta see ise seadusena vastu või siis panna see rahvahääletusele.

Ei ole mingisugust põhjust esitada Riigikogule vastuvõtmiseks sellist eelnõu, mida Riigikogu ei võiks ise kas või ühe rahvasaadiku algatusena menetlusse võtta. Rahvaalgatuse korras eelnõu esitamine tähendab ikkagi sisuliselt umbusaldust äsja valitud või ametis oleva Riigikogu vastu ja katset vähemalt selle Riigikogu koosseisu vastuseisust mööda saada. Nagu ka härja Sepp ütles, ma olen tõesti väitnud seda, et sarnaste terminite vahel on üsna suur segadus. Rahvahääletus tähendab seda, et miskisugune küsimus pannakse hääletusele nii, et iga hääleõiguslik inimene saab hääletamisest osa võtta.

Rahvaalgatus aga ei tähenda mitte midagi sellist, et kõik kodanikud on kuidagi sellest aktsioonist osa võtnud. Seda ei ole.

Oli küsimus vähemalt 25 000 allkirja kohta – kas see on liiga suur või liiga väike arv? Eesti ajaloos on selles osas ainult üks kogemus. 1933. aastal koostas Eesti Vabadussõjalaste Liit, väga populaarne opositsiooniline poliitiline liikumine, väga põhjaliku põhiseaduse muutmise eelnõu ja algatas selle rahvaalgatuse korras. Nemad said tookord, ma päris kindlalt ei ütle, aga see ei olnud mitte 25 000, vaid rohkem kui 100 000 häält kokku. Nad olid väga-väga populaarsed. Meil ei ole ühtegi teist kogemust, et keegi oleks niisuguse rahvaalgatuse korras allkirju kogunud. Nii et ei ole selge, kas see arv on liiga suur või liiga väike.

Ma palun ajapikendust ka!

15:57 Esimees Eiki Nestor

Palun, kolm minutit lisaaega!

15:57 Jüri Adams

Lätis tõepoolest rahvaalgatuse võimalus kehtib. Ma tänagi avastasin ühest ajalehest väikese sõnumi selle kohta, et Lätis kogutakse rahvaalgatuse korras allkirju selleks, et teha kanepi kasutamine igati lubatavaks. Need ongi kogemused, mis meil praegu on. Mõnes kohas maailmas, kus rahvaalgatust kasutatakse, on tulemused üsna kummalised. Kunagi oli mul võimalus tõlkida inglise keelest üks raamat – Fareed Zakaria "Vabaduse tulevik" – ja seal on üks peatükk sellest, kuidas kasutatakse rahvaalgatust Ameerika Ühendriikide osariikides. Zakaria väidab, et see meenutab pigem selle võimaluse kuritarvitamist. Kui mõni miljardär paneb mõnele algatusele oma raha taha ja tema kirjutamisvõimelised abilised kirjutavad veenva teksti ja tal on ka võimalik osta piisavalt teleaega, siis selline rahvaalgatus ka läbi läheb, ükskõik mis on selle sisu, kas karusloomakasvatuse keelata või seda lubada või mingisugune muu asi. See on nagu põhiline.

Ma tuletan siinkohal meelde, et rahvahääletuse küsimus oli 20. sajandi alguses üsna oluline, sest siis puudusid sotsioloogilised tööriistad, mille abil saab tänapäeval üsna usaldusväärselt kindlaks teha, kuidas rahva arvamused jagunevad. Ka Põhiseaduse Assamblees arutati seda küsimust ja seal oli väikene rühm saadikuid, kes arvasid, et samamoodi nagu 1920. aasta põhiseaduses, peaks see ka praeguses põhiseaduses olema. Erilisi vaidlusi ei olnud, enamik Põhiseaduse Assamblee liikmeid oli üsna otsustavalt selle vastu. Miks nad vastu olid? Ma arvan, et lihtsalt püüti põhiseaduse tekst teha selline, et meie riigi praktika käigus tehtud vead oleks välditud. Ja vähemalt need inimesed käsitlesid 1933. aasta rahvahääletust ühe sellisena, mis ei tohiks Eestis enam kunagi korduda.

Üks mõte oli kindlasti ka see, et kas saab olla üldse võimalik niisugune olukord, et mingisugust poliitilist ideed kandev väärt algatus jääb tegemata, sellepärast et meie Riigikogu 101-liikmelises koosseisus ei leidu vähemalt ühte rahvasaadikut, kes võiks seda teha. Ma olen siia maani arvamusel, et tõsine algatus leiab omale vähemalt ühe toetaja.

Meil on ka vähemalt kaks kogemust, kuidas valitsevale koalitsioonile mittemeeldivaid poliitilisi algatusi on läbi viidud sel moel, et neile on hakatud koguma rahva hulgas allkirju ja allkirjade saak on olnud tõeliselt muljet avaldav. Tegu oli raudtee erastamise ja ka elektrijaamade erastamisega. Mis siis veel? Ettekandja ütles, et see on hea idee. Põhiseaduse Assamblees väideti küll risti vastupidist: seda peeti üheks kõige halvemaks ja ohtlikumaks ideeks, mis võiks Eesti uues riigikorralduses heaks kiidetud olla. Aitäh!

15:57 Esimees Eiki Nestor

Anneli Ott Keskerakonna fraktsiooni nimel, palun!

15:57 Anneli Ott

Ma lisan oma ettekandele selgituseks, et siit on nüüd läbi käinud palju võimalusi, kuidas kodanikud saaksid riigielu küsimuste arutamisel kaasa rääkida. Põhiseaduse § 56 sätestab kaks võimalust: Riigikogu valimised ja rahvahääletus. Meie pakume siia juurde lihtsalt kolmanda võimaluse, see on rahvaalgatus. Rahvaalgatus ja rahvahääletus on kaks täiesti erinevat asja. Rahvahääletusele lähevad eelnõud, mis on Riigikogus algatatud nende poolt, kellel on see õigus. Meie räägime täna rahvaalgatusest. See on see, kui seaduseelnõu tuleb Riigikokku kodanikelt endilt. Ei peaks kartma, et see algatus on tingimata midagi sellist, millega Riigikogu ei taha tegeleda, või olema kindel, et me saame seda ka kuidagi teistmoodi teha.

Alles hiljuti koguti 40 000 allkirja aktsiisitõusu vastu. Kuhu me sellega jõudsime? 40 000 inimest avaldasid väga selgelt oma seisukohti, aga Riigikogu saal neid seisukohti ei arutanud. 25 000 allkirja, 25 000 inimest. Seda on arutatud ja oldud ka seisukohal, et võib-olla on seda liiga palju nõutud. Võib-olla ei jõua väga head seaduseelnõud, mida rahvas tahaks algatada, Riigikokku, sest 25 000 on liiga kõrge künnis. Ka see ei tohiks olla takistus, seda arvu on võimalik muuta. Me räägime täna põhimõttest, kas põhiseadus võiks sätestada rahva võimaluse rahvaalgatuse korras seaduseelnõusid Riigikokku esitada. Kõik teised võimalused – petitsioonid, ärakuulamised – on leebemad variandid. Jutt, et ühe saadiku kaudu saab oma idee saali esitada – no kuulge, me kõik teame, kuhu need ideed jõuavad ja kui tõsiselt neid võetakse.

Aga ma tänan selle diskussiooni eest! Ma loodan väga, et see algatus saab toetatud. Aitäh teile!

15:58 Esimees Eiki Nestor

Sulgen läbirääkimised. Austatud Riigikogu! Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 228 esimesel lugemisel tagasi lükata ja seda juhtivkomisjoni ettepanekut tuleb meil hääletada.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 228 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Juhtivkomisjoni ettepaneku poolt on 55 Riigikogu liiget, vastu 24, erapooletuid 0. Eelnõu 228 on tagasi lükatud ja langeb menetlusest välja.

Austatud Riigikogu! Eile lubasin ma fraktsioonide juhtidele, et pärast selle päevakorrapunkti arutelu lõppu kohtub vanematekogu. Vaheaeg 30 minutit, jätkame kell 15.25.

V a h e a e g

15:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Head kolleegid, juhataja võetud vaheaeg on läbi. Läheme tänase päevakorraga edasi.

3. 15:25 Peaministri poliitiline avaldus seoses 2017. aasta riigieelarve seaduse eelnõu üleandmisega

15:56 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tänane kolmas päevakorrapunkt on peaministri poliitiline avaldus seoses 2017. aasta riigieelarve seaduse eelnõu üleandmisega. Enne kui me selle juurde läheme, tutvustan päevakorrapunkti arutelu. Kõigepealt on peaministri poliitiline avaldus kuni 20 minutit. Lähtudes Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 155 lõikest 4 leppisid Riigikogu juhatus ja peaminister kokku, et ettekandjale küsimusi ei esitata. Pärast avalduse esitamist avatakse läbirääkimised, mille käigus võivad sõna võtta kõikide fraktsioonide esindajad. Lugupeetud peaminister, palun, kõnepult on teie päralt!

15:56 Peaminister Taavi Rõivas

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikogu! Kui Vabariigi Valitsus andis aastapäevad tagasi parlamendile üle 2016. aasta riigieelarve eelnõu, siis ma alustasin oma sõnavõttu rõõmusõnumiga. Vaid nädalapäevad varem oli pikka aega kestnud ebaõiglus lõppenud Eston Kohvri ja tema perekonna jaoks parimal võimalikul moel. Ta jõudis koju tagasi. Täna aga on lootus, et pikale veninud ja palju kriitikat põhjustanud Vabariigi Presidendi valimisel saab Eiki Nestori juhtimisel Riigikogu vanematekogus välja pakutud konsensuskandidaat vajaliku toetuse. Presidendi valimine on kuue erakonna ühine ülesanne ja igaüks siin saalis peab oma valijatele näitama, et parlament on valmis ühiskandidaadi leidmise nimel koos pingutama. Juhin tähelepanu, et me ei vali presidenti ei valitsusele ega valitsuskoalitsioonile. Presidenti on vaja Eesti Vabariigile. Ja Riigikogule antud rahva usalduskrediit on ilmselgelt liiga pisikeseks kuivanud, et võiks endale mängulusti lubada. Seega, head Riigikogu liikmed, ma kasutan siin teie ees seistes võimalust ja edastan teile enda kui kodaniku isikliku palve. Valige president juba Riigikogu esimeses voorus! Aitäh teile!

Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus andis teile äsja üle kasvule suunatud ja struktuurses ülejäägis eelarve, mille maht on 9,57 miljardit eurot. Riigieelarve kulud kasvavad 2016. aastaga võrreldes 650 miljonit eurot ehk 7,3%. Ma nimetan 2017. aasta riigieelarvet kasvueelarveks, sest selle eesmärk on kasvatada majandust ning suurendada inimeste heaolu, turvatunnet ja ka riigi efektiivsust. Esimest korda lähenesime eelarve koostamisele selliselt, et juba kevadel kutsusime ministrid Stenbocki majja, et üheskoos valitsuse suuremate ja olulisemate otsuste taha raha leida. Riigi eelarvestrateegia raames paika pandud valdkondade eesmärgid ja riigi rahanduse nelja aasta kava kokkuleppimine tegi eelarve menetlemise märksa tõhusamaks ning võimaldas kokkulepeteni jõuda eeldatust varem. Ma tänan kõiki ministreid, eelkõige loomulikult rahandusministrit mõistliku suhtumise ja väga hästi tehtud töö eest! Me oleme koos saavutanud eeldatust märksa enam ja oleme otsusteks vorminud nii mõnedki paarikümne aasta jooksul tegemata jäänud asjad. Oluline on ka see, et nendele asjadele on nüüd eelarves kate olemas.

Järgmisel aastal jätkab valitsus Eestile edu toonud kursil. Me alandame tööjõumakse, suurendame pahede ja saastamise maksustamist ning parandame perede toimetulekut. Valitsuse maksusoodustuste idee on lihtne: meie inimestele peab jääma rohkem raha kätte nii enda kui ka oma pere jaoks, eriti laste

jaoks. Mis puutub pahede maksustamisse ehk alkoholi- ja tubakaaktsiisi määrade edasisse tõstmisse, siis seda õigustavad mustvalged faktid. Alkoholi tarbimine on vähenenud järjepidevalt 2007. aastast alates. Ma lükkan ühemõtteliselt ümber väärarvamuse, et valitsus tõstab aktsiise mingi müstilise eelarveaugu lappimiseks. Järgmise aasta eelarves on iga aktsiisist rohkem laekuva euro kohta olemas ka samaväärne maksulangetus. Lisaks langevad olulisel määral teatud sektori ettevõtete makstavad keskkonnatasud. Tervikuna väheneb maksukoormus võrreldes SKT-ga 0,2% võrra.

Tänu prognoositust kiiremale palgatõusule ja vähenenud tööpuudusele laekuvad töötajamaksud 2017. aastal kevadprognoosis pakutust paremini ja lisaks on oodata suuremaid aktsiisilaekumisi, kui seni prognoositud. Nagu juba öeldud, kogu lisaraha, mis kogutakse tänu aktsiisimäärade tõstmisele, antakse majandusse teiste maksude alandamise kaudu tagasi.

Kuigi riigieelarve hõlmab eranditult kõiki eluvaldkondi, räägin täna Vabariigi Valitsuse viiest prioriteedist eelarves. Esiteks, julgeoleku tugevdamine. Teiseks, majanduskasvu kaasaaitamine ja töötajamaksud langetamine. Kolmandaks, madalapalgaliste inimeste toimetuleku parandamine. Neljandaks, lastega perede toimetuleku parandamine ja laste sündi toetava keskkonna edasiarendamine. Viiendaks, uuendusmeelne ja paremini juhitud riik. See teema hõlmab ka varasemaks nihkunud Euroopa Liidu eesistumise edukat läbiviimist tänavu.

Lugupeetud rahvasaadikud! See on kolmas riigieelarve, mille esitan teile pärast Krimmi annekteerimist. On pretseedenditu, et 21. sajandil võtavad võõra riigi sõdurid sõjalist jõudu kasutades ära tüki ühe vaba riigi territooriumist. Sõjategevus Ida-Ukrainas ei ole lõppenud, rahu ei ole saavutatud. Kaks aastat ja seitse kuud hiljem on Euroopa ja kogu maailma julgeolekuolukord endiselt ärev ja kahjuks prognoositakse, et see jääb selliseks veel pikkadeks aastateks. NATO 28 liikmesriiki on andnud Venemaa agressiivsele käitumisele ühesuguse hinnangu. Meie seisukoht on ühemõtteline: lääne väärtusi hoitakse ja kindlustatakse. Koostöös liitlastega oleme viimase kahe aasta jooksul tugevdanud alliansi kindlustamise poliitikat, uuendanud NATO kaitseplaane, parandanud NATO kiirreageerimise kiirust ja suurendanud sõjalist kohalolekut alliansi idatiival. Nende tegevuste nähtav osa meie jaoks on liitlaste hävitajad Ämari lennubaasis ja alates juunikuust Kaitseväe territooriumil asuv NATO staap, mille eesmärk on tagada hea NATO ja liitlasüksuste vaheline planeerimine ning väljaõpe.

Juulis toimunud NATO tippkohtumisel Varssavis jõudsin selge järelduseni, et vajame veelgi enam. Eesti ja teised Balti riigid ei ole NATO kaitset vajav idatiib, vaid küsimus on NATO julgeolekus laiemalt. Vajalik on näidata kollektiivset meelekindlust, täitmaks alliansi põhiülesannet. See põhiülesanne on vältida sõda. Julgeolekupoliitikas nimetatakse seda usutavaks heidutuseks ehk poliitikaks, mis peab maha suruma ükskõik kelle agressiivsed kavatsused. Nende üksuste eesmärk ei ole sõjapidamine ega ohu eskaleerimine, vaid sõja ärahoidmine ja pingete maandamine. 2017. aasta jooksul Tapale saabuvad Ühendkuningriigi, Taani ja Prantsusmaa sõjaväelased koos juba praegu Eestis paiknevate Ameerika Ühendriikide sõjaväelastega on siin selleks, et tagada rahu. Nendest kolm riiki on ÜRO Julgeolekunõukogu alalised liikmed, neist kolmel on ka tuumarelv ja kõigil maailma kõige professionaalsemad sõjaväelased. See tugevdab ilmselgelt Eesti kaitsevõimet nii sõnades kui ka tegudes. See saadab tugeva signaali, et Eesti ei ole üksi. See annab nii meile endale kui ka meie partneritele kindluse, et Eestisse tasub ettevõtteid luua, investeerida ja siin tasub ka turistina külas käia. Eestilgi on selles uues heidutuspoliitikas kande roll. Panustab ju vastuvõttev riik sellesse poliitikasse oma territooriumi, Kaitseväe, taristu ja laiemalt ka avalikkuse toetusega. Eesti valitsusjuhina soovin teha kõik selleks, et tagada liitlasüksustele vajalikud tingimused, et neil oleksid korralikud võimalused väljaõppeks nii õhus, maal kui merel ning et neil oleksid korralikud kasarmud, kus elada.

Paralleelselt pean vähemalt sama tähtsaks seda, et me jätkame Eesti Kaitseväe arendamist võitlusvõimeliseks väeks. Liitlastega seotud uued ülesanded ei saa takistuseks Eesti Kaitseväe enda arengule. Me soovime jätkata poliitikat, et kõik kulud, mis on seotud liitlasüksuste kohalolekuga Eestis, tulevad lisaks NATO kokkulepitud 2%-le sisemajanduse kogutoodangust. Me jätkame tankitõrjekomplekside ja jalaväe lahingumasinade hankeid, et meie mõlema jalaväebrigaadi võitlusvõime ja tulejõud aasta-aastalt kasvaks. Ka soovime jätkata panustamist rahutagamisoperatsioonidesse Liibanonis, Kosovos, Malis, Afganistanis ja Iraagis. Mida stabiilsem on olukord meie ja meie liitlaste naabruses, seda tugevamad oleme ka ise. Enda ja meie liitlaste sõjalise riigikaitse tugevdamiseks panustame läbi aegade suurima osa sisemajanduse kogutoodangust: Rahandusministeeriumi veel täna täpsustatud hinnangutel suisa 2,19% SKT-st.

Sama oluline kui sõjaline riigikaitse on investeerimine sellesse, et iga Eestis elav inimene tunneks, et tal on siin turvaline ja hea elada ning et Eesti piir ja meie riigikord on hoitud. Avaliku korra ja julgeoleku

tagamisse eraldame 2017. aastal 452 miljonit eurot, mis tähendab sarnaselt riigikaitsega 2,1% SKT-st. Politseinike, piirivalvurite ja kaitsepolitseinike töö on paljude jaoks justkui iseenesestmõistetav, aga just nende õlul lasub ka kohustus tagada, et Eestis ei korduks see, mis juhtus 14. juulil Lõuna-Prantsusmaal, kus kaotasid elu ka kaks meie inimest.

Turvalisust tagab eelkõige inimene, kes töötab politseiniku, päästja või piirivalvurina. Nii soovime tõsta eesliinil töötavate ametnike palku ning parandada politseinike ja päästjate varustust ning töötingimusi. 2017. aastal valmib uus päästehoone Vändras ja Vastseliinas, jätkub 2018. aastal valmiva kauaoodatud Pärnu politsei ja pääste ühishoone ehitus ning alustatakse uue hoone projekteerimist Sillamäele. Me jätkame kaasaegse ja turvalise idapiiri väljaehitamist ning eraldame selleks vajalikud vahendid.

Eesti julgeoleku eest seisavad ka meie tunnustust väärt diplomaadid, kelle töötingimuste parandamiseks ja Eesti riigi väärikaks esindamiseks suurendame hüppeliselt investeeringuid ning teeme korda Eesti saatkonna nii Moskvas, Brüsselis kui ka Washingtonis. Eesti on juba aastaid lähtunud põhimõttest, et julgeolekule peab lähenema kõikehõlmavalt. Me jätkame laiapindse riigikaitse poliitika elluviimist ning eraldame näiteks strateegilise tasandi juhtimise ja eelhoiatuse võime tõhustamiseks üle 7 miljoni euro.

Hea Riigikogu! On selge, et nii julgeoleku kui ka üldise heaolu oluline alustala on toimiv ja investeeringutele atraktiivne majandus. Tuleb tunnistada, et Eesti majanduskasv on jäänud viimastel aastatel allapoole oma võimekuse taset. Ma leian, et sellises olukorras tuleb tugevdada majanduskasvu alustalasid. Olen varemgi öelnud, et Eesti majanduse arengul ei ole ühte suurt pudelikaela, mille likvideerimisel saabub õnn meie õuele. On suuremad ja väiksemad arengut pärssivad takistused, mille kõrvaldamiseks peab majanduspoliitikale tuginedes samme astuma.

Aasta tagasi kutsusin kokku Eesti parimatest ekspertidest koosneva majandusarengu töörühma ning kuu aja pärast ootan neilt raportit sammude kohta, mis kiirendavad Eesti majanduskasvu. Majanduse kasvu ja konkurentsivõime parandamisega peab järjepidevalt reforme ellu viies tegelema, aga oluline on seejuures meeles hoida, et püsida tuleb vaba turumajanduse kursil, mis on parim mudel majandusliku heaolu kasvatamiseks. Et majanduskasvule hoogu juurde anda, investeerime suurte taristuprojektide kõrval meie kõige väärtuslikumasse varasse – oma inimestesse. Panustame märkimisväärselt hariduse kvaliteedi tõstmisesse ning hindame kõrgelt tööturukoolitusi ja tasemeõpet, et meil oleks ka tulevikus majanduskasvuks vajalike oskustega töötajaid. Me väärtustame elukogemust ning toetame investeeringuid ka üle 50-aastaste töötajate kvalifikatsiooni tõstmiseks.

Eesti maa sool on pikaajalise majanduskasvu alustala ja me ei ole seda saatuse hooleks jätnud. Järgmisel aastal suureneb õpetajate palgafond 4,6%, mis on enam kui üheski teises prioriteetses valdkonnas, tervishoid välja arvatud. Lisaks aitame tööturule piiratud töövõimega inimesed, kes väga soovivad tööturul osaleda. Eesti majandus vajab hädasti töökäsi ja selles olukorras on loomulik otsida esmalt seni veel kasutama tööjõuressursse meie majanduses.

2017. aasta on tööturu ja võrdse kohtlemise osas tähelepanuväärne veel sellegi poolest, et naiste ja meeste palgalõhe vähendamise eesmärgil antakse Tööinspeksioonile õigus kontrollida, kas naised ja mehed saavad sama ja võrdväärse töö eest sama tasu. Me näitame siin ka ise eeskujult, koostades palgalõhe vähendamiseks avalikus sektoris asutusepõhise ülevaate soolisest palgalõhest. Sooline võrdõiguslikkus on hästi toimiva ühiskonna kvaliteedimärk ja sellest peab saama norm. Naiste võrdsemas kaasamises tööturul on peidus väga suur potentsiaal. Järgmisel aastal aitame kaasa töökohtade loomisele, langetades tööjõu maksukoormuse 32,5%-ni ning lubades targalt juhitud ja teadmismahukaid töökohti täitvatele inimestele suuremat liikumist. Tekib ka suurinvestoritoetus. Lisaks rahastame Tallinna Euroopa Kooli laienemist, mis on muu hulgas oluline välisinvestorite, välismaiste spetsialistide ja ka liitlasüksustes teenivate inimeste perede Eestisse toomise seisukohast. Panustame olulisel määral teaduse rahastamisse ja liigume lähemale oma suurele eesmärgile, mille kohaselt riik eraldab tulevikus teadus- ja arendustegevuseks 1% sisemajanduse kogutoodangust. On oluline, et meie teadlased saaksid rohkem panustada Eesti majanduskasvu.

Selleks, et elavdada majandust ja tõsta tempokamalt meie inimeste elatustaset, on valitsus otsustanud kiirendada Euroopa Liidu struktuurifondide raha kasutamist. Eestil on rahastamisperioodil 2014–2020 kasutada 3,5 miljardit eurot toetusi, millele lisanduvad põllumajandusele suunatud vahendid. Koos meie oma panusega on struktuurifondide vahendeid 4,6 miljardit. See tähendab 1,6 miljonit eurot investeeringuid iga päev selle nimel, et parandada inimeste heaolu ning töö ja elu kvaliteeti.

Eurotoetustega arendatakse hariduse, tööhõive, majanduse, keskkonna, energeetika, transpordi ja IKT valdkonda. Värskeim näide selle kohta, et valitsus kasutab struktuuritoetust igale Eesti inimesele peagi

nähtaval ja tuntaval moel, on alles mõni nädal tagasi kinnitatud investeringute kava, mille alusel ehitatakse või renoveeritakse järgmiste aastate jooksul üle Eesti 59 tervisekeskust. Pean märgiliseks ka Tallinna–Tartu maantee neljarealiseks ehitamist, mis on taasiseseisvunud Eesti suurim teedevinvesteering ning mille üle on vaieldud aastaid. Kose–Mäo teelõigu ehituse ettevalmistus algab juba eeloleval suvel. Samuti paranevad Eesti ühendusteed, kui 2017. aastal algab Rail Balticu projekteerimine ning ehitushangete ettevalmistamine. Need on kõik väga olulised ja kogu rahvast puudutavad otsused. Kokku kasvavad avaliku sektori investeeringud järgmisel aastal enam kui veerandi võrra.

Head rahvasaadikud! Nagu ma juba ütlesin, peame ennekõike väärtustama meie inimesi. Meie ülesanne on anda kindlustunne homse päeva ees ka neile, kes riigi tuge kõige enam vajavad, sh üksi elavad pensionärid, lastega pered ja inimesed, kes saavad väga väikest palka või toimetulekutoetust. 2017. aasta riigieelarvega suureneb maksuvaba tulu 180 euron, mis tähendab 2160 maksuvaba eurot aastas. Väiksema sissetulekuga inimestel tekib võimalus saada tagasi töötasult aasta jooksul tasutud tulumaks. Jätkame sotsiaalteenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamist. Uuel aastal käivitame programmi, mille käigus renoveeritakse kohalike omavalitsuste hooldekodud energiasäästlikumaks. Me ei unusta ka meie eakaid, kes on Eesti elu edendamisse oma tööga panuse andnud. Et vanaduspõlv oleks väärikas, tõuseb keskmine pension enam kui 5% võrra – 395-lt eurolt 417 euron – ning on ka tulevikus maksuvaba. Üksi jäänud pensionärid, keda Eestis on üle 92 000, saavad järgmisel aastal lisatoetust 115 euro ulatuses. Järgmisel aastal suurenevad tervishoiuvaldkonna rahalised vahendid ligikaudu 100 miljonit eelmise aasta eelarvega võrreldes.

Laste sündimisega perekonda suurenevad rõõmud, aga tavaliselt ka kulud. Et lapsi üldse sünniks, on noortele peredele vaja kindlustunnet, et nad saavad hakkama ja neid ei jäeta üksi. 1. juulil 2017. aastal jõustub uus lasterikka pere toetus kolme- ja enamalapselistele peredele. Vähemalt kolme lapsega perele makstakse sellest päevast lisatoetust 200 eurot kuus ehk sisuliselt on kolmanda lapse toetus 300 eurot iga kuu. Ja veel täpsemalt öeldes: kolme lapsega perele hakkab riik järgmisest suvest maksma iga kuu kokku 400 eurot toetust. Augustis sündis Eestis 1377 last, eelmisel aastal samal ajal registreeriti 1182 sündi. Me oleme õigel teel, aga et see trend jätkuks, peame jätkama ka lasteaiakohtade loomist. Struktuurivahenditest rahastatavate lapsehoiukohtade loomise tulemusena muutub lapsehoiuteenus kättesaadavamaks ka neis piirkondades, kus praegu on kohtadest puudus. Kokku luuakse aastaks 2020 ligikaudu 3200 uut lapsehoiukohta ja me jätkame ka lapsehoiu ja puudega laste tugiteenuste arendamist.

15:56 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Vabandust, härra peaminister! Kas te vajate lisaaega!

15:56 Peaminister Taavi Rõivas

Ma palun lisaaega!

15:56 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kui palju te vajate? Palun, viis minutit lisaaega!

15:56 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh, juhataja! 2017. aastal käivitame huvitegevuse toetamise süsteemi, et igal noorel oleks võimalus osaleda spordi- ja huvitegevuses, sõltumata vanemate palga suurusest.

Lugupeetud Riigikogu liikmed! Viimase aasta jooksul oleme mitmeid kordi koos arutanud selle üle, et riigi kodanikele ja ettevõtetele pakutavad teenused peavad hoidma kokku aega ja raha. Riigiga suhtlemine peab olema võimalikult lihtne ja kiire, aga loomulikult ka tulemuslik. Nii nagu käesoleval aastal, on ka 2017. aastal avaliku sektori ees väljakutse pakkuda inimestele paremaid avalikke teenuseid ning teha seda senisest märksa efektiivsemalt. Iga minister ja iga muu riigiametnik peab kogu aeg otsima võimalusi, kuidas korraldada tööd veel tõhusamalt ja kasutada maksumaksja raha veelgi sihitatumalt. Selleks et Eesti oleks uuendusmeelne ja meie riigi korraldamine sujuks veel paremini, jätkame riigireformi elluviimist ning valitsemise mahu vähendamist kokkulepitud kava kohaselt. Plaanime haldusreformi paremaks õnnestumiseks järgmise aasta eelarvest eraldada 14 miljonit eurot. Ääremaastumist vähendab kohalike omavalitsuste tulude kasv. Järgmisel aastal laekub omavalitsustele prognoosi kohaselt tulumaksu 910 miljonit eurot, mis on tervelt veerandi võrra enam kui buumiaja

lõpus 2008. aastal. Rahandusministeeriumi suvise majandusprognoosi kohaselt kasvavad omavalitsuste tulud järgmisel neljal aastal keskmiselt 5,6% aastas. Täiendavaks toetuseks omavalitsustele on näiteks 2017. aastal plaanis eraldada 5,7 miljonit eurot ja igal järgneval aastal vähemalt 14,2 miljonit eurot noorte huvitegevuse kättesaadavuse suurendamiseks.

Austatud Riigikogu! Ühendkuningriigi otsus Euroopa Liidust lahkuda oli šokk nii Euroopa Liidule kui ka Eestile. Üks kiiremaid otsuseid, mis uues olukorras tuli langetada, oli eesistumise järjekorra muutus. Ja kuigi Suurbritannia on siiani täieõiguslik Euroopa Liidu liige, muutus lahkuva riigi planeeritud eesistumine poliitiliselt võimatuks. Asjaolu, et liisk langes Eestile, ei olnud pelgalt kalendaarne. Kordan teile Donald Tuski sõnu Tallinnas: "Pole kedagi, keda ma sooviksin sellel ajal rohkem enda poolel näha." See näitab aastatega üles ehitatud usaldust, mille tekkimisel on ka Riigikogul ja eriti Euroopa Liidu asjade komisjonil olnud eriline roll. Peame seda usaldust kasvatama, sest meie julgeolek, väärtusruum ja heaolu sõltuvad sellest. Eesti on eesistujarollis Euroopa Liidule kriitilisel ehk küllaltki turbulentsel ajal. Meie ajastu Kassandrad on toimuva tembelanud ka eksistentsiaalseks kriisiks. Kuid minu arvates on vara Euroopa Liidule hingekella lüüa. Selleks, et raskused ei muutuks olemuslikuks, peame ühiselt nägema vaeva nende ületamisega, milleks on ennekõike julgeoleku ja siseturvalisuse küsimuste ning majanduskasvu ja hõive probleemide lahendamine.

Eesistumisega kahasse alustame Eesti 100. sünnipäeva tähistamist ning me ei tee muudatuste tõttu allahindlust oma rahvusvahelises programmis. See võib poliitiku suust kõlada isegi veidi õõnsavõitu seisukohana, kuid Euroopa Liit peab tõepoolest kodanikule lähemale tulema. Ma olen täiesti nõus Euroopa Komisjoni presidendi Junckeriga, et kõik, mis on sündinud, ei ole riikide töö tagajärg ning tegematajätmised ei ole Euroopa Liidu süü. Me peame peeglisse vaatama ja tunnistama, et Brexit on valus õppetund ka selles mõttes, et kommunikatsioon peab olema vastutustundlik. Ühtlasi tähendab see, et Euroopa Liidule olulisi teemasid arutatakse tiipsemel üha rohkem ka eesistujariigis. Erinevalt varasemast arvestab uus eelarve seetõttu ka tippkohtumise võimalusega.

Lugupeetud Riigikogu liikmed! Rootsi liberaal ja ajaloolane Johan Norberg on öelnud, et mitte kunagi varem pole inimesed elanud turvalisemalt, jõukamalt, võrdsemalt, tervemana ja kauem. Millegipärast tunne aga sageli uudiseid vaadates ja lehti lugedes, et maailm meie ümber on kokku kukkumas. Pessimism resoneerub. Meil on raske tunnistada enda või ka ühiskonna edusamme, sest mure tuleviku pärast sunnib meid suurt pilti silmist laskma. Samas on maailmas väga vähe riike, kes on veerandsaja aastaga saavutanud enam kui meie väike Eesti.

Palun kolmkümmend sekundit lisaaega!

15:56 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Palun, üks minut lisaaega!

15:56 Peaminister Taavi Rõivas

Eesti inimeste palgatase on lõunanaabrite omast paar-kolmkümmend protsenti kõrgem ning alampalk idanaabri keskmisest palgast märksa kõrgem. Soomega võrreldes on elatustaseme vahe vähenenud kordades. Me saame väga suured taristuotsused tehtud ilma laenurahata. Meil on põhjust oma rahva ja riigi saavutuste üle uhke olla. Siiski peame jätkama tööd selle nimel, et Eesti inimeste julgeolek ja turvatunne kasvaks ning majandus saaks hoogu juurde, et Eestis ei tunneks keegi end kõrvale- või mahajäetuna, et meil sünniks rohkem lapsi, et riigi efektiivsus suureneks ja riigi heaks töötavate inimeste kompetentsus kasvaks. Järgmise aasta riigirahanduse töödokument on kasvule suunatud. Ma kutsun teid üles toetama Vabariigi Valitsuse esitatud 2017. aasta riigieelarve eelnõu ja soovin teile asjalikke eelarvearutelusid. Suur aitäh teile!

15:56 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud peaminister! Nüüd on võimalus fraktsioonide läbirääkimiseks ja esimesena Andres Ammas Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel. Palun! Viis pluss kolm minutit, palun!

15:56 Andres Ammas

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud pea- ja rahandusminister! Head Riigikogu liikmed! Tänavusele riigieelarvele pani Vabaerakond aasta tagasi nimeks tiksumise eelarve. Olemegi nüüd aasta otsa tiksunud ja võime ühelt poolt rõõmustada, et hing on sisse jäänud. Teiselt poolt on valitsus aasta jagu kallist aega ära raisanud, julgemata otsustavamaid samme astuda. Ära on narritud see aasta, nagu

rätsepmeister Kiir narris ära linakaupmees Aaberkuke kalli antsuhtriide.

Mis vaatab meile vastu tulevase aasta riigieelarvest? Alustan positiivsest. Presidendikandidaat Kersti Kaljulaid kordas täna meiega kohtudes ühte oma kreedot: nõrgemad eelkõige! Õige, nii peabki! Ja mis siis, et eelarve eelnõu lugedes tekib küsimus, kas peaminister on veel ikka Taavi Rõivas või juba Jevgeni Ossinovski. Tore, et see eelarve ei unusta nõrgemaid, ent kõigis heades kavatsustes jäädakse poolele teele, ei tehta isegi poolt rehkendust, tehakse veerand või veelgi vähem. Tulumaksuvaba miinimum tõuseb 10 eurot kuus, sotsiaalmaks langeb poole protsendi võrra. Õpetajate, kultuuritöötajate, siseturvalisuse töötajate, sotsiaalhoolekande töötajate palga kasv jääb palgakasvule erasektoris alla. Aktsiisid tõusevad samas julmalt: diislikütuse aktsiis 10%, bensiiniaktsiis 10%, tubakaaktsiis 8%, alkoholiaktsiis 10%, maagaasiaktsiis 20%. Majutusteenuste käibemaks tõuseb 9%-lt 14%-le. Eesti Maksumaksjate Liit on juhtinud meie tähelepanu sellele, et valitsuse plaan jätkata järske aktsiisitõuse ei ole jätkusuutlik. Kiired aktsiisitõusud on juba toonud kaasa piirikaubanduse ja salaäri kasvu. Minnes Läti alkoholi ostma, ostetakse kaasa ka sigarette, tangitakse kütust, ega leibki lõpuks ostmata jää. Valitsus on seni opositsiooni märkused sel teemal pareerinud argumentidega, et aga maksuraha laekub aktsiisidest hästi, isegi rohkem, kui planeeritud. Ent majandusele antav negatiivne impulss võib kaugemas perspektiivis minna palju kallimaks kui lühiajaline tulu.

Lugupeetud peaminister ja rahandusminister! Te olete ise võtnud endale kohustuse analüüsida aktsiisitõusude mõjusid ning vajaduse korral kaaluda, milliseid samme astuda. Kui suureks peab paisuma salaturg, kui paljud Läti piiri ääres asuvad Eesti kauplused peavad ukсед sulgema, et valitsus peaks olukorda analüüsi vääriliseks? Kuulake ometi ettevõtjaid ja maksumaksjate liitu ja tõmmake aktsiisitõusule pidurit!

Praegu on see eelarve tarbija maksustamise eelarve, sest selles sisalduvad maksumuudatused puudutavad just tarbijat negatiivses suunas. Jah, eelarve maht kasvab märkimisväärselt. Et see võiks teoks saada tänu taastunud majanduskasvule, seda ei julge valitsus seekord väga kuulutada. Meie majanduskasv on ammu kinni jäänud ja varsti oleme päris liliputid. Neli korda järjest on mullu kevadest saadik prognoosides ühele ja samale rehale astutud, otsides olematuid märke küll naaberriikide majanduse käekäigust, küll imelisest Eesti ekspordivõime kasvust. Nüüd loodetakse riigiettevõtetest tublisti dividende võtta. Ometi sööb saamatus parvlaevaühenduse korraldamisel iga päev Tallinna Sadama varusid. Eesti Energia pole veel jõudnud varasemate ekslike otsuste mürgiseid vilju ära seedida, Eesti Raudtee pole ammu enam tuluallikas, vaid neelab riigi raha juba tänavusest lisaeelarvest. Vabaerakonna arvates võiks läheneva ettevõtjate päeva eel valitsus mitte lippudega lehvitada, vaid ettevõtjaid päriselt rohkem kuulda võtta. Laps arvab, et raha tuleb kapist või seina seest. Meil on parlamendis jõude, kes ütlevad, et raha tuleb riigieelarvest. Aga kust raha eelarvesse saab, kipume unustama. Ettevõtlus on see, mis raha eelarvesse toob.

Tervikuna näeb see eelnõu välja nagu puuslik, kes vaatab korraga kõigisse ilmakaartesse.

Valitsuserakondade ja ministrite valimislubaduste täitmist, jah, on õnnestunud eelarvesse kirjutada nii rohkesti, et väidetavalt valitsuskabinetis õieti vaidlust ei tekkinudki. Aga ei maksa siis väga kuulutada, et eelarvest on näha valitsuse prioriteedid. Näha on vaid soov võimalikult paljudele meeldida.

Peaminister rääkis, mida kõike selles eelarves on. Oluline on aga tähele panna ka, mida selles ei ole. Ei ole lahendust tervishoiu puuduliku rahastamise probleemile. Järelikult kavatakse lihtsalt haigekassa reserv pintsliks pista. Teadus- ja arendustegevuse rahastamise kasv – et seda näha, peab luubiga vaatama. Kust peaks majanduskasv tulema, kui haridus ja teadus ei ole eelarve prioriteedid? Selle valdkonna rahastamine peab olema praeguses olukorras majanduskasvu tagamiseks absoluutne prioriteet, kui tahetakse Eestit ikka tegelikult arendada. Soovitan tähelepanelikult lugeda kas või Eesti Panga presidendi Ardo Hanssoni seisukohavõtte, milles ta osutab, et odaval tööjõul põhinev tööstus surutakse Eestist välja nagunii. Sisejulgeolek on kaitsekulutuste kõrval endiselt vaese sugulase rollis. Ometi on selge, et ammu on aeg rääkida prioriteedina julgeolekust tervikuna, mitte ainult uhkustada, et kaitse-eelarve on meil tasemel.

Kokku võttes: see on üks näivuse imiteerimise eelarve. Imiteeritakse arengut, ühiskonna edasiviimist, imiteeritakse ettevõtluskeskkonna parandamist. Tegelikult ei tunnetata ettevõtjad sotsiaalmaksu ülipisikesest langetamisest tulenevat võitu, aga eelarvesse tekib pirakas auk. Vabaerakonna maksukonverentsil esitati kevadel hulk ideid, mida sotsiaalmaksuga võiks ette võtta, kui tõesti midagi muuta tahetakse. Imiteeritakse teatud mõttes ka sotsiaalse heaolu suurendamist, külvates lennukilt raha, eristamata rahasaajatena vähem kaitstud elanikerühmi. See eelarve on nüüd siis tavapärase trummipõrina ja fanfaarihelide saatel meile kätte antud. Lugupeetud Riigikogu liikmed, meid ootab

ühine tõsine töö, et sellest eelarvest asja saaks. Vabaerakond teatavasti tööd ei karda, meie oleme valmis.

Aga nüüd, lugupeetud Riigikogu liikmed, üks *post scriptum*. Lubage minulgi peaministri eeskujul lõpetuseks peatuda presidendi valimise senisel käigul. Peaministri paarkümmend minutit tagasi demonstreeritud noomiv stiil oli minu meelest kohatu. Rolli selline muutus, et peasüüdlane asub prokuröri rolli, on päris veider. Aitäh!

17:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Kadri Simson Keskerakonna fraktsiooni nimel, palun!

17:00 Kadri Simson

Austatud kolleegid! Lugupeetud ministrid! Peaminister andis hetk tagasi üle järgmise aasta riigieelarve eelnõu. Tegemist on väga olulise eelnõuga, kuid nagu tavaks saanud, kuulsime küll peaministri kiidulaulu, mis vajas isegi lisaaga, aga meile ei antud võimalusi esitada küsimusi valitsuse prioriteetide kohta. Nii et aega oli kõneks ja rohkemgi veel, aga aega küsimusteks ei jätkunud. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 155 lõike 4 esimene pool ütleb, et Riigikogu liige võib avalduse, ettekande või ülevaatega esinenud ametiisikule esitada ühe suulise küsimuse. Paraku lähtuti täna selle avalduse puhul sama lause teisest poolest: "... kui Riigikogu juhatus ning ametiisik ei ole kokku leppinud teisiti". Taas on kokku lepitud, et peaministrile küsimusi ei esitata.

Mida peaminister kardab? Kas seda, et ilus jutumull puruneks riigieelarve esimese lugemise arutelu asemel juba täna? Eelnõu järgi on 2017. aasta riigieelarve tulude ja kulude eeldatav maht umbes 9,5 miljardit eurot ja eelarve on struktuurses ülejäägis 0,2% SKT-st. Nominaalsest eelarvepositsioonist ei räägi enam keegi. See, et meie eelarved on nominaalses puudujäägis, pidi olema kriisiaastate erand, kuid nagu näha, on nominaalsest puudujäägist saanud uus normaalsus. Stenogrammi huvides mainin ära, et 2017. aasta riigieelarve on nominaalselt 0,6%-ga puudujäägis.

Palju on valitsuskoalitsioonis kiidetud mitme olulise valdkonna töötajate palgatõusu.

Eelarveläbirääkimiste käigus leppis valitsus kokku, et sotsiaalhoolekande töötajatel, kõrgharidusega kultuuritöötajatel ja siseturvalisuse töötajatel kasvab järgmisel aastal palgafond 3,3% ja õpetajate palgafondi kasv on koguni 4,6%. Aga alati on oluline ka taustsüsteem. Kui järgmisel aastal prognoositakse üldist keskmise palga nominaalkasvu 5,5%, siis see tähendab taas, et õpetajate keskmine palk ei lähene keskmisele palgale, vaid hoopis kaugeneb sellest. Sama peab kahjuks tõdema ka Eesti Haridustöötajate Liit oma pöördumises meile. Nende tehtud arvutused näitavad, et õpetajate töötasu tõstmiseks 120%-ni riigi keskmisest töötasust oleks vaja järgmistel aastatel tõsta õpetajate töötasu 11–12% aastas.

Mind teeb järgmise aasta riigieelarve juures aga eelkõige murelikuks kütuseaktsiisi tõstmine. Juba praegu on diislikütuse aktsiis Eestis 31,4% kõrgem kui Lätis. Täna on ka teada, et erinevalt Eestist ei tõsta Läti järgmisel aastal seda aktsiisimäära. Seega on aktsiisimäärade vahe siis juba 44%. Peaministri sõnul on eelarve eesmärk anda majandusele tuge, kuid ma ei usu, et kütuse aktsiisimäära täiendav tõstmine majandusele positiivse tõuke annab, pigem vastupidi. Transpordiettevõtted suunavad oma raskeveokid tankima madalamate aktsiisimääradega lõunanaabrite juurde ja maksutulud jäävad hoopis laekumata. Aktsiisi tõstmisel reklaamitakse sotsiaalmaksu määra vähendamist, mida pole heaks kiitnud isegi maksumaksjate liit. Eesti Maksumaksjate Liit on seisukohal, et sotsiaalmaksu vähendamine sellises ulatuses ei anna tööandjale piisavalt suurt efekti, et ta hakkaks looma uusi töökohti või viiks majanduses ellu struktuurseid reforme. Samuti on liit ühel meelel nende ettevõtjatega, kes leiavad, et neil on piinlik saada maksuvähendust, millega kaasnev kütuseaktsiisi tõus ja majutusasutuste käibemaksu määra tõstmine kahjustavad Eesti majandust ja halvendavad paljude inimeste toimetulekut. Järgmisel aastal tõuseb ka majutusteenuste käibemaks 5% võrra: seniselt 9%-lt 14%-le. Eesti Turismifirmade Liidu hinnangul pidurdab valitsuse otsus tõsta majutusasutuste käibemaksu Eesti majanduse arengut ja eksporti ning kahjustab turismisektoris hõivatute toimetulekut. Selles valguses on väga lohutavad rahandusministri sõnad, et uusi maksutõuse riigieelarvega ei planeerita. Polnud lihtsalt enam midagi rohkemat planeerida. Samamoodi tekitab minus kahtlusi Taavi Rõivase lause, kus ta lubas järgmisel aastal kogu valitsussektori trimmi tõmmata.

Palun lisaaga!

17:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Palun, kolm minutit lisaaega!

17:00 Kadri Simson

Kui me vaatame, kui õhukeseks on riik juba niigi lihvitud ning kuidas siseturvalisus põhineb suurel määral vabatahtlikkusel ja missioonitundel, siis tundub täiendav kokkuhoidmine vastutustundetut. Kahel sügisel järjest on Eesti põllumehed käinud siin Riigikogu hoone ees protestimas. See, mis selles sektoris toimub, on katastroof. Piimakvootide kadumise tõttu on paljudes liikmesriikides piimatootmine suurenenud ja see tähendab survet piima hinnale. Samuti mõjutab põllumajandussektorit väga tugevalt Venemaa embargo Euroopa Liidu põllumajandussaadustele. Eestis on piimalehmade arv vähenenud umbes kümne tuhande lehma võrra ja Aafrika seakatk on pannud lisaks surve alla ka sealihasektori. Kas me näeme selles riigieelarves lahendusi? Me näeme ühekordset kriisiabi, mis ei anna mingit kindlust, et järgmistel aastatel on meil sama suured toetused kui meie lähinaabritel. Kas põllumehed toetaksid seda eelarvet või saadaksid nad põllumajandusministri hoopis varumeeste pingile? Need küsimused vajavad vastuseid.

Juba mitu aastat järjest on meile esitatud eelarve, mida võib nimetada ummikusse jooksmise eelarveks. Lihtsalt järgmisel aastal oleme eriti tublid ning maksutõusude kaudu tõstame tempot ummiku suunas jooksmiseks veelgi.

Kallid valitsusliikmed! Kui te sõidate autoga ning ees on tupikumärk, siis te otsite uue tee sihtpunkti jõudmiseks. Te ei sõida tänava lõpuni. Te ei pea isiklikult järele proovima, ega äkki teie Audi A8 ei muutu vahepeal jalgrattaks – te usaldate märgi paigaldajat. Samamoodi on mõistlik käituda majandusküsimustes. Tasub kuulata eksperte, selle asemel et ise kõike oma nahal järele proovida. Peaministri ja rahandusministri kommentaaride põhjal tundub igal aastal, et tegemist on fantastilise eelarvega. Paraku on aastad näidanud, et riigieelarve on nagu sibul – pealt valitsuse jutu järgi kullakarvaline, aga kui dokument ise lõpuks Riigikokku jõuab, siis seest tuleb välja midagi muud. Me ootame lugemisi – esimest, teist ja kolmandat – ning lubame konstruktiivset abi selle eelarve paremaks muutmiseks. Tänan tähelepanu eest!

17:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Remo Holsmer, Reformierakonna fraktsioon, palun!

17:00 Remo Holsmer

Head Riigikogu liikmed! Valitsus andis täna Riigikogule arutamiseks üle järgmise aasta riigieelarve. Parlamendi poolt vaadates tundub, et arutelud valitsuses on olnud vaoshoitud. Vaidlusi pole toodud avalikkuse ette ega hakatud eelarvet ajakirjanduse vahendusel tegema. Ma arvan, et see näitab päris hästi valitsuse otsustusvõimet, ministrite soovi kokku leppida ja kompromisse teha. See on kindlasti praegu äärmiselt oluline. Kontekst, milles valitsus eelarvet kokku pani, on paljuski mõjutatud välisteguritest ehk asjadest, mida meie oma kätega muuta ei saa. Euroopas on endiselt rändekriis, Suurbritannia on Euroopa Liidust lahkumas, meie lähinaabrite ja lähimate ekspordipartnerite majanduskasv on 1% ümber. Raske on selles olukorras eeldada, et Eesti võiks näidata kahekohalisi majanduskasvunumbreid. Eelarvekeelde tõlgituna ei kõla aga 6,3%-ne ligi 500 miljoni eurone eelarve tulude kasv sugugi halva tulemusena. Ma mõõnan, et selleks aastaks prognoositud 1,3%-ne majanduskasv Eestis ei ole kindlasti see, millega rahul saaks olla. Ma olen seda meelt, et valitsus on majanduskeskkonnas tingimuste, mängureeglite looja, mitte ütleja, et olgu majanduskasv 5% või 15%. Riigi roll saab olla lisaks soodsa ettevõtluskliima loomisele toetada meie ettevõtteid eksportimisel ja uute turgude leidmisel. Niisamuti on oluline riigipoolsete investeeringute kasv ja siinkohal on hea tõdeda, et järgmise aasta riigieelarve näeb ette Tallinna–Tartu maantee ehituse jätkamist ja "Russalka" ning Haabersti ristmiku ehitamist Tallinnas.

Eelarve eelnõu järgi on järgmise aasta riigieelarve tulude ja kulude eeldatav maht ca 9,5 miljonit eurot. See on struktuurses ülejäägis ja maksukoormus alaneb 0,2%. Eelarve põhilised eesmärgid on julgeoleku tugevdamine, majanduskasvu edendamine, tööjõumaksude vähendamine, väiksema sissetulekuga inimeste toetamine, lastega perede täiendav abistamine ja riigireform. Kui valdkondlikult võtta, siis Rahandusministeeriumi koostatud hea tabeli järgi suurenevad riigi kulutused peaaegu eranditult kõigis valdkondades – nimetagem sotsiaalset kaitset, haridust, tervishoidu, majanduskeskkonna arendamist, avalikku korda ja riigikaitset.

Loen aga veel kord ette need prioriteedid, milles valitsus on kokku leppinud ja mida loodetavasti ka

parlamendierakonnad eelarve menetlemise ajal kahtluse alla ei sea. Punkt 1: kaitsekulud. Kokku on lepitud kaitsekulude suurendamine 2,19%-ni SKT-st ja see on läbi aegade kõige suurem osakaal. Edasi: maksumuudatused. Maksuvaba tulu tõuseb järgmisel aastal 180 euronit ja sotsiaalmaksu määr langeb 2018. aastast 32%-ni. Olgu veel kord öeldud, et sotsiaalmaksu langetamine ei mõjuta haigekassa eelarvet, kuigi seda väidet levitatakse hoolega ka Riigikogu koridorides. See summa, mille võrra järgmisel aastal sotsiaalmaksu vähem laekub, kaetakse muudest eelarve tuludest. Kui see jutt numbrite keelde ümber panna, siis haigekassa eelarve on järgmisel aastal 1,09 miljardit eurot, mis on 66 miljoni euro võrra rohkem kui 2016. aastal. Toetustest ja pensionidest nii palju, et nagu juba mainitud, kolme lapsega pere toetus kasvab järgmise aasta keskelt 300 euronit. Üksi elava pensionäri ühekordne toetus saab olema 115 eurot aastas. Luuakse elatisabifond ja keskmine vanaduspension tõuseb 5% ehk 417 euronit ja see jääb maksuvabaks ka tulevikus. Edasi: avaliku sektori palgad. Kindlasti vajab rõhutamist, et sotsiaalhoolekande töötajate, kõrgharidusega kultuuritöötajate ja siseturvalisuse töötajate palgafond kasvab järgmisel aastal 3,3%. Õpetajate palgafondi kasv on eelarve järgi 4,6%. Ja kindlasti on üks tuleva aasta tähtsündmus mitte ainult riigisektorile, vaid Eestile tervikuna meie Euroopa Liidu eesistumise aeg. Selle läbiviimiseks vajalikud vahendid on eelarves planeeritud, kuna eesistumise aeg algab varem. Nüüd kahe fraktsiooni kriitikast eelarve aadressil. Kõigepealt Vabaerakond. Vabaerakond ütleb, et teadus- ja arendustegevuse rahastamine ei suurene, aga sellesse valdkonda suunatakse järgmisel aastal täiendavalt 8 miljonit eurot. See teeb kokku 192 miljonit eurot. Nii et päris tõele teie jutt ei vasta. Ka nimetasite te, et see majanduskasvu eelarve justkui imiteerib midagi. Minu meelest teie enda jutt imiteeris konstruktiivset kriitikat ...

17:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Austatud ettekandja! Kas te vajate lisaaega?

17:00 Remo Holsmer

Jaa, palun kaks ja pool minutit!

17:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Palun, kolm minutit lisaaega!

17:00 Remo Holsmer

See ei olnud väga konstruktiivne kriitika. Keskerakonna fraktsioon – Kadri on küll saalist lahkunud – on kritiseerinud aktsiiside tõstmist. Eelmisel nädalal me kuulsime, mis oleks alternatiiv sellele, et valitsus tõstab järgmisel aastal nii alkoholi-, tubaka- kui ka kütuseaktsiisi. Tarmo Tamm, hea kolleeg rahanduskomisjonist, selgitas seda väga selgelt: alternatiiv võiks Keskerakonna arvates olla ettevõtte tulumaks ja astmeline tulumaks. Kahjuks Tarmo Tamme saalis ei ole, ma tahaksin temalt küsida, millised ettevõtlusorganisatsioonid nõuavad ettevõtte tulumaksu taaskehtestamist ja astmelise tulumaksu rakendamist. Need on erinevad maksupoliitilised nägemused ja mina ei toeta Keskerakonna poliitikat, mis suurendaks tööjõumakse, nagu nad on siin välja pakkunud. Reformierakonna fraktsiooni hinnangul on valitsuse esitatud eelarve majanduskasvu toetav ja tulevikku vaatav. See toetab struktuurseid pikaajalise mõjuga reforme – ma pean silmas töövõimereformi ja haldusreformi. Ka on eesmärk riigi parem toimimine tänu bürokraatia vähendamisele.

Rahanduskomisjoni esimehena annan teada, et me alustame eelarve arutelusid homme. Ootan kõiki rahanduskomisjoni liikmeid kohtuma rahandusministriga, kes eelarvest ülevaate annab, ja loodan, et ka teised komisjonid kutsuvad oma valdkonnaministri komisjoni istungile eelarvet kaitsma. Eelarve esimese lugemise oleme planeerinud suures saalis 26. oktoobriks. Seega on aega peaaegu kuu, enne kui esimene lugemine siin saalis päevakorras on. Soovin kõigile jõudu eelarve menetlemisel ja konstruktiivse kriitika esitamisel! Sellise kriitika imiteerimisega ärme tegeleme! Aitäh!

17:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Andres Anvelt, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, palun!

17:00 Andres Anvelt

Härja juhataja! Head kolleegid! Peaminister! Rahandusminister! Sotsiaaldemokraadid võiksid selle riigieelarvega üldiselt rahul olla. Kindlasti võib väga paljude punktide puhul rääkida pigem kosmeetilistest muudatustest, aga meie jaoks kõige olulisemad sammud, mille eest me oleme ka kahes valitsuses seisnud, saavad aina rohkem sisu ja ka materiaalseid vahendeid. Nimelt on meie jaoks tähtsaim kõik, mis on seotud laste ja peredega. Veel mõni aasta tagasi oli lapsetoetus rohkem kui kümme aastat kehtinuna 19,90 eurot ja keegi isegi ei unistanud selle kasvust. Aga juba eelmises valitsuses, enne valimisi astusime sammu, et seniseid trafaretseid arusaamu muuta. See on jätkunud ka tänava ning jätkub ka järgmine aasta, mil pööratakse erilist tähelepanu rohkem kui kolme lapsega perekondade ja üksikvanemate abistamisele. Üksinda lapse kasvatamine on tegelikult üks suurimaid laste vaesusesse langemise põhjusi. Käivitub elatisabifond ning suurenevad laste ja noorte võimalused osaleda huvitegevustes. Olukorda on hinnanud ka Poliitikauuringute Keskus Praxis, kelle arvates vähendavad kõik need muudatused laste ja pere toetamisel lähiaastate jooksul vaesuses elavate laste osakaalu kaks korda. Tooksin siia juurde veel ühe edusammu. Meie riik on nüüd lõpuks rahastama hakanud naiste varjupaiku, kuna ka see on osa laste- ja perepoliitikast. Siiaaani aitasid meid meie partnerid Norrast ja Šveitsist. Nüüd langeb see ülesanne suurel määral Eesti riigi õlgadele ja nii see peabki olema.

Samas luban endale ka koalitsioonierakonna liikmena natukene kriitikat, õigemini mitte kriitikat, vaid tulevikku vaatamist. Ma loodan, et see arv, mille peaminister välja käis – et meie kaitsekulutused on 2,19% SKT-st – on saadud, võttes arvesse investeeringuid, mis lähevad julgeolekusse, mitte seda, et SKT on vähenenud. Alles mõni nädal tagasi me uurisime seda oma fraktsioonis ja siis oli see näitaja 2,17%. Kõnealuse protsendi suurenemise taga võib ju olla mitu põhjust.

Samas me peame vaatama ka teisi tulevikustsenaariume. Viimastel nädalatel on presidendi valimise kõrval kirgi kütnud ka väljaütlemised pensioniea tõusu kohta. Ühiskonnas on see tekitanud rohkem kriitikat ja arutelu. Jah, pensioniea tõus võib isegi olla möödapääsmatu ja see on kokkulepete küsimus ühiskonnas laiemalt, kuid kindlasti me peame seisma selle eest, et praegu pensionil olevad inimesed ei oleks sellises kitsikuses, nagu nad on. Selle nimel tuleb võimalike arengustsenaariumide arutamisel tabuda maha võtta. Me kuulsime ka Vabariigi Presidendi valimise debattide jooksul eri erakondade seisukohti pooldavate kandidaatide suust, et ei maksa karta debatti maksusüsteemi ja vajaduse korral meie riigi selge laenupoliitika muutmise üle, võõrtööjõu kasutamise ja kõigi muude sammude üle, mis meie inimeste ja riigi sissetulekuid võiksid turgutada.

Ma võtan veel paar minutit lisaaega.

17:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Palun, kolm minutit lisaaega!

17:00 Andres Anvelt

Me oleme viimasel ajal väga sageli kuulnud, et probleemid lükkuvad järgmistesse aastatesse, et otsitakse rahalisi lahendusi aastateks 2018 ja 2019, võib-olla kaugemaski perspektiivis. Eriti kuulsime seda seoses haigekassaga. Minu jaoks on aga üks südamelähedane teema see, mis puudutab julgeolekuga seotud inimesi ehk kaitseväelasi ja politseinikke. Nende eripensionite kaotamine on väga tõsine teema ja seda on kaua ühiskonnas arutatud. Mind teeb murelikuks see, et kui me isegi alles aastaks 2020 likvideerime need eripensionid, siis peab nendel inimestel, keda me tahame sinna tööle, olema mingi muu väga hea motivatsioonipakett. Vahest nad ei pea sinna tööle minema lootusega saada kunagi eripensionit, aga nad peavad olema kindlad, et nad saavad pensioniks säästa ja oma elu pikalt ette planeerida. Kahjuks ei näinud me ei eelmises ega ka selles eelarves summasid, mis võimaldaksid tõsiselt parandada meie turvalisuse ja julgeoleku eest seisvate inimeste motivatsiooni. Ma loodan, et valitsus ja ka meie siin Riigikogu saalis peame seda meeles mitte ainult selle eelarve arutelul, vaid ka tulevikus.

Kõik see eeldab laiaulatuslikku dialoogi, mitte vaid faktidele tuginevaid ettepanekuid. Samas arvan, et kokku võttes võib eelarvega, mille valitsus on meile pakkunud, enam-vähem rahul olla. Kindlasti on parlamendil vaja sellega veel kõvasti tööd ja vaeva näha, kuid ma loodan, et see eelarve viib meid edasi, mitte tagasi. Aitäh!

17:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Martin Helme Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel, palun!

17:00 Martin Helme

Lugupeetud asespiiker! Lugupeetud ministrid! Head kolleegid! Kõigepealt mõned tunnustussõnad. Eelarve, millega me muidugi veel põhjalikult tutvuda ei ole saanud, paistab vähemalt esimesel pilgul ilus. Tulud kasvavad, on rohkemal või vähemal määral tasakaalus – oleneb, kust nurga alt vaadata. Prioriteetsetes valdkondades on ka kasv: riigikaitse ja sisejulgeoleku töötajate ning ka õpetajate palgad kasvavad. Justkui ei olekski midagi nii väga nuriseda. Aga probleem on mujal. Probleem on selles, et Eesti riigis on hea ainult Eesti riigil. Ettevõtjatel hea ei ole. Majandusest pigistatakse viimane välja ja tagajärg on visisev ja virelev majanduskasv, mis pikas perspektiivis tähendab seda, et meie eelarve ei saa püsida tasakaalus, sest ei ole võimalik pidada sammu kulude kasvu tempoga. See on põhiline probleem. Kõik taandub nendelesamadele maksutõusudele, mille üle me oleme palju vaieldud ja mille vastu palju võidelnud ja mille pikaaegne õõnestav mõju meie tootlikkuse kasvule, investeeringutele, töökohtade loomisele hakkab järgmistel aastatel aina rohkem ja rohkem ilmnema.

Kui valitsuskoalitsioon raporteerib uhkelt, et maksutase langeb 0,2%, siis loomulikult on see samahästi kui tähtsusetu arv. Tegelikult on lugu nii, et kõik, mis majandusest võtta, on välja pigistatud, ja siis jagatakse seda lahkelt riigi käega laiali. Kõigile meile meeldib, kui kasvavad lastetoetused, kõigile meile meeldib, kui tõusevad kultuuritöötajate palgad. Aga tegelik kaugem perspektiiv on see, et Eesti riik ei püsi sellisel moel majanduslikult järjel. Igal aastal läheb riigieelarve kokkusaamine raskemaks ning nõuab järgmisi leidlikult avastatud kohti, kust veel välja pigistada. See on selle pealtnäha ilusa eelarve kurb reaalsus. Eks me siis, kui eelnõu lugema hakkame, vaatame, mis seal ridade vahel ja ridade peal kirjas on, aga üldine majanduspilt on selline. Aitäh!

17:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem fraktsioonidel läbirääkimiste soovi ei ole. Head kolleegid! Oleme ära kuulanud ja läbi rääkinud peaministri poliitilise avalduse seoses 2017. aasta riigieelarve seaduse eelnõu üleandmisega. Aitäh, lugupeetud peaminister! Aitäh, rahandusminister! Sellega on meie tänase päevakorra kolmas päevakorrapunkt läbitud.

4. 16:24 Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistumisest tulenev avaliku teenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (240 SE) kolmas lugemine

17:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme neljanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistumisest tulenev avaliku teenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 240 kolmas lugemine. Kas fraktsioonidel on soov avada läbirääkimised? Läbirääkimiste soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu 240 lõpphääletus ja me läheme lõpphääletuse juurde.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistumisest tuleneva avaliku teenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 240. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 57 Riigikogu liiget, vastuolijaid ei ole, erapooletuid on 3. Eelnõu on seadusena vastu võetud.

5. 16:27 E-identimise ja e-tehingute usaldusteenuste seaduse eelnõu (237 SE) teine lugemine

17:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tänane viies päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud e-identimise ja e-tehingute usaldusteenuste seaduse eelnõu 237 teine lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli majanduskomisjoni liikme Kalle Pallingu!

17:00 Kalle Palling

Austatud eesistuja! Austatud kolleegid! Vabariigi Valitsus algatas kõnealuse eelnõu s.a 9. mail. Esimene lugemine toimus 8. juunil. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks, 22. juuniks Riigikogu liikmetelt, komisjonidelt ega fraktsioonidelt ettepanekuid ei laekunud. Majanduskomisjon arutas eelnõu teise lugemise ettevalmistamisel oma 22. septembri istungil, kus osalesid ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi esindajad. Komisjon otsustas teha eelnõu kohta seitse muudatusettepanekut, millest kuus esitas majanduskomisjonile Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Kokku seitse muudatusettepanekut, mis on koostatud eelnõu algataja esindajate sõnastuse alusel, on juhtivkomisjoni ettepanekud. Eelnõus on tehtud ka tehnilisi ja keelelisi muudatusi, mis ühelgi juhul ei muuda eelnõu sisu. Majanduskomisjon otsustas esitada eelnõu teisele lugemisele Riigikogu täiskogu istungi päevakorda tänaseks päevaks ja teha ettepaneku teine lugemine lõpetada. Aitäh!

17:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Teile küsimusi ei ole. Kas kolleegidel on soovi pidada läbirääkimisi? Läbirääkimiste soovi ei ole. Eelnõu kohta on esitatud muudatusettepanekuid, neid on seitse ja me vaatame need üheskoos läbi. Esimene muudatusettepanek, mille on esitanud majanduskomisjon, juhtivkomisjoni seisukoht: arvestada täielikult. Teine muudatusettepanek, samuti majanduskomisjoni esitatud, juhtivkomisjoni seisukoht: arvestada täielikult. Kolmas muudatusettepanek, esitaja majanduskomisjon, juhtivkomisjoni seisukoht: arvestada täielikult. Neljas muudatusettepanek, esitanud majanduskomisjon, juhtivkomisjoni seisukoht: arvestada täielikult. Viies muudatusettepanek, esitaja majanduskomisjon, juhtivkomisjoni seisukoht: arvestada täielikult. Kuues muudatusettepanek, samuti majanduskomisjoni esitatud, juhtivkomisjoni seisukoht: arvestada täielikult. Ja seitsmes muudatusettepanek, majanduskomisjoni esitatud, juhtivkomisjoni seisukoht: arvestada täielikult. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 237 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud ja viies päevakorrapunkt läbitud.

6. 16:30 Laste kaitset seksuaalse ärakasutamise ja seksuaalse kuritarvitamise eest käsitleva Euroopa Nõukogu konventsiooni ratifitseerimise seaduse eelnõu (279 SE) esimene lugemine

17:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kuues päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud laste kaitset seksuaalse ärakasutamise ja seksuaalse kuritarvitamise eest käsitleva Euroopa Nõukogu konventsiooni ratifitseerimise seaduse eelnõu 279 esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli justiitsminister Urmas Reinsalu!

17:00 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Austatud Riigikogu aseesimees! Austatud kõrge kogu liikmed! Lubage avaldada tunnustust konsensusliku vaimu eest, mis Riigikogu saalis ja muudes ruumides tänaste tõsiste teemade arutelul valitseb!

Eelnõu 279 on tõsise sisuga seaduseelnõu, mis käsitleb Euroopa Nõukogu konventsiooni ratifitseerimist. Selle konventsiooni sisu on üks ja selge: tagada ühiselt, riikide koostöös ühesugune õiguslik ning eri ennetus- ja kaitsemeetmete tase nendes riikides, kes selle konventsiooni on heaks kiitnud. Eesti on Euroopa Nõukogu eesistuja ja see teema on üks meie prioriteete. Seetõttu on igati asjakohane seda eelnõu menetleda just meie eesistumise ajal.

Selle konventsiooni kohta tuleb öelda, et tegemist on kõige ulatuslikuma rahvusvahelise leppega, milles käsitletakse laste kaitset seksuaalse ärakasutamise ja seksuaalse kuritarvitamise eest. Konventsiooni nurgakivid on seksuaalse ärakasutamise ja kuritarvitamise ärahoidmine, seksuaalse ärakasutamise ja kuritarvitamise ohvriks langenud laste õiguste kaitse tagamine ning laste ärakasutamise ja väärkohtlemise vastases võitluses riigisisese ja rahvusvahelise koostöö edendamine. Selleks et need riigid, kes on dokumendi ratifitseerinud, ei rakendaks seda mitte ainult deklaratiivselt või paberi peal, on ette nähtud ka järelevalvesüsteem, et jälgida asjaomaseid riigisiseseid menetlusi.

Paraku on tõsiasi, et laste seksuaalne ärakasutamine ja seksuaalne kuritarvitamine on saenenud nii riikide kui ka rahvusvahelisel tasandil. Eriti soodustab seda olukord, kus nii lapsed kui ka kuriteo

toimepanijad kasutavad üha enam side- ja infotehnoloogiat. Selle konventsiooni ratifitseerimise puhul on tähtis arvestada, et tegemist on seaduseelnõuga, mis ei eelda seaduse tasemel muudatusi Eesti õiguses. Me võime öelda, et konventsiooni karistusõiguslik, sanktsioneeriv sisu on tegelikkuses täies mahus meie karistusõiguses rakendatud ja seadusmuudatusi vaja teha ei ole. Tulevikku vaatavalt võib öelda, et Justiitsministeerium töötab praegu välja vägivaldsete kalduvustega kurjategijate ohjeldamiseks kriminaalpoliitilist programmi, mis puudutab ka pedofiile. Seal on ette nähtud rangemad karistused saripedofiilidele kuni eluaegse karistuseni välja.

Teine pool – ja see on ka põhjus, miks valitsus ei ole varem seda konventsiooni parlamendile ratifitseerimiseks esitanud – puudutab meie haridus- ja sotsiaalsüsteemi ning seda, mida on meie asutused võimelised kogu selles ennetavas ja kahju leevendavas tegevuses korda saatma. Võib öelda, et suund, mis on võetud laste ja perede arengukavas kuni aastani 2020, samuti vägivalda ennetamise strateegias, peaks tagama selle, et meil on alust väita: kui parlament selle konventsiooni ratifitseerib, siis pole kahtlust, et Eesti on võimeline seda sisuliselt täitma. Me ei tee seda üksnes paberil, vaid me astume reaalseid samme. Üks keskseid samme sellel teel oli uue lastekaitse reformi jõustamine. See eelnõu seostub ka Sotsiaalministeeriumi koostatud ohvriabi seaduse muutmise seaduse eelnõuga. Nimetatud seadus peaks jõustuma 1. jaanuaril järgmisel aastal.

Tahan rõhutada veel üht asja. Me andsime sellele konventsioonile allkirja juba 2008. aastal. Tõsiasi, et me selle alles nüüd ratifitseerime, tuleneb sellest, et me tahtsime kaasata kõik asutused, kelle ülesanne on võidelda nende väga koledate kuritegudega. Meil on nüüd valmis kogu vajalik süsteem, mis tagab, et tegu ei ole üksnes deklaratiivse sammuga. Loomulikult, kõige tähtsam on selle konventsiooni mõtte kohaselt omavahel sidustada Siseministeeriumi, Justiitsministeeriumi, Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Sotsiaalministeeriumi valdkonda kuuluvad tegevused, nii et kujuneks üks kett. Ning kogu selles tegevuses peab silmas pidama tõsiasi, et lapsed vajavad meie erilist kaitset ja õrna kohtlemist. Aitäh!

17:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud minister! Teile on ka küsimusi. Aadu Must, palun!

17:00 Aadu Must

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Te üritasite meid veenda, et tegemist on hea eelnõuga, aga see ei ole ju kellelegi üllatus. Me kõik teame seda. Meid üllatab pigem see, mida Vabariigi Valitsus on teinud kaheksa aastat ja kas see viivitus on tingitud meie aeglasest soomeugrilikust iseloomust, ministeeriumi asendustegevustest ja muude asjadega tegelemisest või on mängus ka mingeid isiklikke põhjusi, et me selleni varem ei ole jõudnud. Lisameetmeid ju vaja ei ole, ratifitseerimine on lihtne ja kerge, seda enam oleme üllatunud, et teie juhitud ministeerium on seda korraldades magama jäänud.

17:00 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Ma esindan selle eelnõu puhul valitsust kui tervikut. Ma ei taha siin seda pädevust kuidagi viilutada. Nagu ma ütlesin, ka enne selle konventsiooniga liitumist oli meie karistusõiguslik süsteem selline, et meil oli tagatud nii alaealistega tegelevate prokuröride kui ka politseiametnike eriline tähelepanu seksuaalsetele rünnakutele alaealiste vastu. Need regulatsioonid toimivad meie õiguses niigi. Miks alles nüüd on jõutud nii kaugele, et on võimalik see rahvusvaheline konventsioon ratifitseerida? Põhjus on ennekõike selles, et ka meie sotsiaalhoolekande süsteemis tuli astuda vajalikud täidesaatvad sammud. Asjaomased ettevalmistused on olnud seotud väga erinevate komponentidega, nagu ma juba rõhutasin. Nüüdseks on meil näiteks olemas ohvriabi seadus ja uue lastekaitse seaduse alusel on välja töötatud lastekaitse reform. Ma ütlen seda, et meie sotsiaalsüsteemi on arendatud rõhuasetusega just nimelt laste turvalisuse kaitsele. Oleme liikunud õiges suunas ja selle kinnituseks on ka see, et kui me asume seda konventsiooni ratifitseerima, siis võime olla kindlad, et Eesti on võimeline seda rakendama, see ei ole üksnes deklaratiivne samm.

17:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Heljo Pikhof, palun!

17:00 Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud minister! Me arutasime komisjonis kuriteo aegumise tähtaegadega seonduvat ja juttu oli ka sellest, et kui Istanbuli konventsiooniga saab asi ühele poole, siis toimuvad ka selles vallas muutused. Nüüd on teada, et see pakett on valitsuses saadetud kooskõlastusringile. Kunas see siis lõpuks Riigikokku jõuab? Me juba ammu-ammu ootame.

17:00 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Ma loodan, et see saab teoks venitusteta järgmiste nädalate jooksul. Tõepoolest, ka eelnõu ettevalmistamisel on eri asutuste vahel leitud ühisosa, mis puudutab seda, kuidas me kujutame riigisiseses õiguses ette Istanbuli konventsioonis käsitletava naistevastase vägivalda tõkestamise norme. Selle konventsiooni puhul on vaja karistusseadustikku mõned sätted lisada. Aga suurim koormus kogu sisulises tegevuses lasub ennetustööl ja tugiteenuste võrgu töö, mis kuulub sotsiaalkaitse valdkonda.

17:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Peeter Ernits, palun!

17:00 Peeter Ernits

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Kas ma saan õigesti aru, et Eesti on selle pika venitamisega nagu selline pedofiiliameelne riik olnud? Aga küsimus on tegelikult niisugune: kas me oleme viimane või eelviimane riik, kes ei ole pedofiiliavastast konventsiooni ratifitseerinud? Mitmes me tagantpoolt oleme?

17:00 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Kindlasti ei ole Eesti Vabariik kuidagipidi riik, kus lastevastane seksuaalvägivald on mingilgi määral tolereeritud. Vastupidi, see on nii ühiskonnas kui ka karistusõiguslikus sanktsioonisüsteemis üks kõige tõsisemat hukkamõistu pälviv kuritegu. Veelgi enam, kui meil oli tegemist sellega, et Riigikohus tunnistas põhiseadusvastaseks karistusjärgse kinnipidamise sätteid, mis ennekõike olid mõeldud just selleks, et ohjeldada väga ohtlike kalduvustega saripedofiile, kelle puhul on ülisuur tõenäosus, et nad niisuguseid tegusid veel toime panevad, siis me asusime seda analüüsima ja kavatsime tulla lagedale ettepanekutega kaaluda võimalust, et kohus määrab sellistele isikutele eluaegse vangistuse. Karistuspoliitiliselt on meil nii uurimistöös kui ka kohtus esitatavate süüdistuste valdkonnas laste vastu suunatud seksuaalkuriteod selgelt viie põhiprioriteedi hulgas. Nii et Eesti riik ei ole mingil juhul jätnud sellele probleemile vajalikku tähelepanu osutamata. Aga tõsiasi on see, et konventsioonile on juuni seisuga alla kirjutanud kõik 47 Euroopa Nõukogu liikmesriiki ja selle on ratifitseerinud 41 riiki. Lihtne tehe näitab seda, et kui Eesti selle ratifitseerib, siis on ta 42. riik.

17:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Marianne Mikko, palun!

17:00 Marianne Mikko

Aitäh! Mul on erakordselt hea meel, et see Lanzarote konventsioon on meie ette jõudnud. Aga mu kõrva jäi kriipima üks teie lause, justiitsminister, ja nimelt, et dokument on jõudnud meie ette olukorras, kus on tagatud selle konventsiooni 100% täidetavus. See on rohkem nagu filosoofiline küsimus, kas üks konventsioon võiks saada parlamendiliikmete heakskiidu alles siis, kui asjade seis on perfektne. Minu meelest on Euroopa parlamentide praktika üldiselt selline, et kõigepealt näidatakse üles poliitilist tahet ja siis tulevad vajalikud tegevused järele. Kuidas teile tundub, kas see on päris õige, kui me ratifitseerime alles siis, kui kõik on tehtav? Me oleme viimaste hulgas ja see ei ole väga mugav positsioon.

17:00 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Ma arvan, et olukord oleks tõsisem siis, kui me oleks tegemata jätnud mingid sammud, milleks me oleksime suutelised olnud, aga mida me ei oleks soovinud või tohtinud astuda seetõttu, et konventsiooni pole ratifitseerinud. Kõik need abinõud eri valdkondades viiakse kas lastekaitseaduse, laste ja perede arengukava või vägivalda ennetamise strateegia alusel ellu. Mis on selle konventsiooni mõte? Konventsioon ei ole mingi ülem seadus, mille järgi tuleb tegutseda,

aga meie riigi poliitika ja õiguskeskkond pole liikunud selles sätestatust vastassuunas – kaugel sellest. Konventsiooni mõte on see, et rahvusvahelises kogukonnas, ennekõike Euroopa Liidus, aga ka teistes Euroopa Nõukogu liikmesriikides oleks laste õigused sarnaselt kaitstud, olgu nad Eesti inimeste lapsed, kes on välismaal oma perega, või teiste riikide elanike lapsed. Konventsiooni tähtsus seisneb nimelt selles, et see loob maailmas üha laieneva ruumi, kus on tagatud teatud tõenduspõhine standard, kuidas tõkestatakse laste vastu suunatud seksuaalkuritegevust. See tõenduspõhine standard on ka meile juhiseks selles poliitikas, mille me oleme välja töötanud ja millest me lähtume oma tõkestamise, uurimise ja ennetamise tegevuses. Ma olen kaugel sellest, et alatähtsustada selle konventsiooni sümboolset väärtust ja ka selle tegelikku mõju kõigis nendes mitmekümnes riigis, kes on selle heaks kiitnud või valmis seda tegema. Kuid tõsiasi on see, nagu ma ütlesin, et konventsiooni ratifitseeritus ei mõjuta kuidagipidi neid samme, mida me kavatseme teha ja mille puhul me usume, et nendest on kasu laste vaimse ja kehalise puutumatuse tagamisel.

17:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Krista Aru, palun!

17:00 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Ma ei taha rääkida sellest, et see on kõik äärmiselt oluline ja vajalik. Aga siin seletuskirjas on paar kohta, millest ma aru ei saa, ja palun teie kommentaari. On näiteks selline lause, et on vaja luua integreeritud varase sekkumise süsteem lapse arenguliste vajaduste ja väärkoheldud lapse märkamiseks. Kes loob? Kes vastutab? Millal luuakse? Lause ise on kena, aga tahaks teada, kes sellega konkreetset tegeleb.

17:00 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! See ongi ju uue lastekaitseaduse kogu tuum. Me oleme püüdnud teatud standardi järgi riigi tasemel tagada lastekaitseametnike võrgu, selle n-ö uue seaduse võtmes üles ehitada. Ja teiseks, nagu ka selles uues lastekaitse kontseptsioonis kirjas on, väga oluline roll selles süsteemis on perearstidel. Tegelikult seisneb kogu see laiem filosoofia, mis puudutab ka õpetajate koolitust ja üldse haridustöötajate teavitamist nii koolieelsetes lasteasutustes kui ka üldhariduses, just nimelt selles, et inimesed on teadlikud nendest signaalidest, mille alusel nad võivad järeldada, et laps on väärkoheldud. See tähendab seda, et kõikidel nendel erialadel töötajad nii haridus- kui ka tervishoiusüsteemis tabavad juba varases faasis ära tunnused, mille järgi võib oletada, et mõnda last on väärkoheldud. Nad sekkuvad ja kindlasti räägivad oma tähelepanekutest lastekaitsetöötajatele. Selle jõleda kuritegevuse liigi puhul ongi kõige keerulisem ja valulisem probleem kuriteo latentsus ehk peidetus. Naistevastase vägivalla puhul on hästi oluline, et neid juhtumeid registreeritaks, et ohvrid julgeksid tulla avalikkuse ette. Lastepuhul on paraku selge, et kõige koledamatel juhtudel pisike laps ei ole võimeline toimepandust rääkima, ta võib-olla lihtsalt ei oska sellest kõnelda. Seepärast on ülitähtis, et just nimelt need isikud – perearstid, koolieelse haridussüsteemi töötajad – märkavad seda riski või ohtu ja ka reageerivad.

17:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud minister! Teile rohkem küsimusi ei ole. Nüüd ma palun ettekandeks kõnetooli õiguskomisjoni esimehe Heljo Pikhofi!

17:00 Heljo Pikhof

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Õiguskomisjon arutas Vabariigi Valitsuse algatatud laste kaitset seksuaalse ärakasutamise ja seksuaalse kuritarvitamise eest käsitleva Euroopa Nõukogu konventsiooni ratifitseerimise seaduse eelnõu 279 oma 19. septembri istungil. Valitsuse esindajana tutvustas eelnõu justiitsminister Urmas Reinsalu. Arutelul viibisid külalistena riigi peaprokurör Lavly Perling ning Justiitsministri karistusõiguse ja menetluse talituse nõunik Anne Kruusement. Tutvustan õiguskomisjonis toimunud arutelu. Justiitsminister märkis, et eelnõu eesmärk on laste kaitset seksuaalse ärakasutamise ja seksuaalse kuritarvitamise eest käsitleva Euroopa Nõukogu konventsiooni ratifitseerimine ja konventsiooni rakendamine Eestis. Eesti on kirjutanud konventsioonile alla 17. septembril 2008. aastal, kuid siiani on see ratifitseerimata, sest me pole olnud valmis sellest tulenevaid kohustusi täies mahus täitma. Uus vägivalla ennetamise strateegia, lastekaitse reform ja eri arendused

lubavad aga väita, et Eesti on valmis konventsiooni ratifitseerima ning Euroopa Nõukogu eesistumise periood on selleks ka sobiv aeg. Minister märkis, et valitsuse tegevusprogramm sätestab kriminaalpoliitilise prioriteedina võitluse alaealistega seotud ja nende vastu suunatud kuritegude, eelkõige seksuaalkuritegude vastu, sest alaealiste väärkohtlemise juhtumite arv on meil kasvanud. Palusime komisjoni istungil ministril selgitada, milliseid tegevusi tema mainitud Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm sisaldab. Minister selgitas, et Siseministeerium ja Justiitsministeerium on kokku leppinud, et praegu on prioriteetsed valdkonnad alaealistega puutumuses olevad kuriteod, organiseeritud narkokuritegevus, organiseeritud ebaseaduslik migratsioon, riigivastane kuritegevus ja korruptsioonikuriteod. Nende tõkestamiseks panustatakse rohkem uurimisressurssi ja neid käsitlevad prokurörid kiirendatud korras. Samuti on oluline, et lastega seotud menetlusi viiakse läbi võimalikult lapsi säästval moel, et mitte põhjustada neile uusi kannatusi. Minister märkis veel, et riik on võtnud endale kohustuse, et protsessis, kus on tegemist huvide konfliktiga, näiteks süüdistatav on lapse lähedane, tagab lapse kaitse ja tasub selle eest riik.

Komisjoni liikmed palusid ministril selgitada, kuidas vältida olukordi, kus lastega saavad töötada isikud, kes peale alaealise vastu toimepandud süütegu on oma nime vahetanud. Minister vastas, et uue sotsiaalhoolekande seaduse kohaselt ei saa isikud, keda on karistatud raskete isikuvastaste kuritegude, röövimise või seksuaalkuritegude eest, kunagi töötada laste- ja hoolekandeadutuses. Registrites on näha inimese kehtiv nimi ja ka varasemad nimed. Karistusregister on Eestis üldjoontes avalik ning seetõttu puudub vajadus luua eraldi pedofiilide register. Justiitsministeerium on saatnud välja ringkirja, milles asutustele tuletatakse meelde taustakontrolli tegemise vajalikkust ja kohustust.

Komisjonis küsiti veel, et kui lapsendatud lapsega perekonnas on üks kasuvanematest pannud toime süüteo lapse vastu, siis kuidas tagada, et vastutust kannaks ka teine lapsevanem, juhul kui ta juhtunust teadis või pidi teadma. Komisjonis tunti huvi ka selle vastu, kas Eesti suudab täita Lanzarote konventsiooni artiklist 34 tulenevat nõuet. Artikkel 34 näeb ette, et konventsiooniosaline rakendab meetmed, mis võivad olla vajalikud, et tagada uurimise eest vastutavate isikute, üksuste või teenistuste spetsialiseerumine laste seksuaalse ärakasutamise ja seksuaalse kuritarvitamise vastu võitlemise valdkonnale ja nende sellekohane väljaõpe. Justiitsminister kinnitas, et politseis on olemas spetsiaalne üksus, kus töötavad vajaliku väljaõppe saanud spetsialistid. Samuti on meil alaealiste asjadele spetsialiseerunud prokurörid. Riigi peaprokurör Lavly Perling ütles, et prokuratuur arendab ka koostööd advokatuuriga, mille eesmärk on, et meil oleks asjaomase väljaõppe saanud advokaadid. Kaalutakse ka kohtute spetsialiseerumist. Lavly Perling rõhutas, et prokuratuur kaasab menetlustesse ka psühholooge. Leiti olevat oluline, et kohtumenetlus arvestaks igakülgset laste huve, säästes neid emotsionaalsete traumade korduvast läbielamisest.

Komisjonis räägiti ka sellest, et mõnes riigis peetakse niisuguseid kohtuprotsesse väljaspool kohtumaja, et lapsele oleks loodud inimlikum keskkond. Avaldati ka arvamust, et võiks alustada näiteks sellest, et kohandada Tallinnas, kus menetletakse enamik kohtuasju, vastav ruum ja valmistatakse ette personal lastega puutumuses olevate kohtuasjade menetlemiseks. Komisjonis rõhutati korduvalt, et tuleb tagada, et politseis, prokuratuuris ja ka advokatuuris oleksid olemas inimesed, kes on saanud eraldi ettevalmistuse kuriteoohvritest lastega suhtlemiseks.

Komisjonis arutati veel ka kuriteo aegumise tähtaegadega seonduvat. Kehtiva korra kohaselt peatub süüteo aegumine seksuaalse enesemääramise vastase kuriteo korral noorema kui 18-aastase isiku suhtes kuni isiku 18-aastaseks saamiseni, kui kriminaalmenetluse ajend ei ilmnenud enne tema nimetatud vanuse saavutamist. Arutati ka, kas raskemate alaealisi puudutavate kaasuste puhul võiks aegumistähtaeg olla mõnevõrra pikem, sest trauma, mille alaealine on läbi elanud, püsib hinges kaua ning sellest ülesaamine võib võtta aastaid. Leiti, et pikem aegumistähtaeg annaks võimaluse uurida juhtumit pikema aja vältel ning see aitaks kaasa ühiskonna puhastumisele. Pikem aegumistähtaeg seejuures ei tähendaks tingimata, et sellega kaasneks karistus.

Lavly Perling leidis, et kannatada saanud lastel võiks olla tugiisik, kes on nende kõrval, sest need inimesed vajavad traumast väljatulemist rohkem kui kriminaalmenetlust. Ta märkis, et uuringud näitavad, et seesugused süüteod tulevad välja sageli siis, kui kannatanu hakkab peret looma – alles siis hakatakse traumast üle saama.

Kokku võttes soovin öelda, et on tähtis, et Eesti valitsus peab alaealiste vastu suunatud kuritegevuse vastast võitlust oma prioriteediks. Konventsioon on suunanäitaja riikidele oma õigussüsteemi ja ka rahvusvahelise koostöö arendamisel nii olulises valdkonnas nagu lastevastane kuritegevus. Samuti näitab ratifitseerimine, et riik on igakülgset valmis konventsioonis olevaid kõrgeid nõudmisi täitma.

Riigikogu õiguskomisjon toetas oma istungil üksmeelselt Eesti ühinemist Lanzarote konventsiooniga. Otsustati suunata eelnõu esimesele lugemisele tänaseks, 28. septembriks ja teha ettepanek esimene lugemine lõpetada. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks palume määrata 7. oktoober kell 16. Komisjoni ettekandjaks nimetati Heljo Pikhof. Aitäh!

17:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile küsimusi ei ole. Avan fraktsioonide läbirääkimised. Marianne Mikko, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, palun!

17:00 Marianne Mikko

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud kolleegid! Euroopa Nõukogu kinnitab, et iga viies laps on Vanas Maailmas seksuaalvägivalla ohver. Lõviosa juhtumite puhul ehk kolmel juhul neljast on väärkohtleja lapsele tuttav inimene, täiskasvanud inimene, kes on lapse n-ö usaldusringist. Suur osa alaealiste alandustest ja kannatustest ei tule kunagi päevavalgele, sest lapsed kardavad sellest rääkida. Üheksal juhul kümnest ei teavitata väärkohtlemise juhtumitest politseid. Üks on selge: mis kehtib Euroopas tervikuna, kehtib ka Eestis. Ei saa välistada, et meil on lood hüllemad, kui me seda endale tunnistada tahame.

Lanzarote konventsiooni teeb eriti oluliseks see, et tegemist on esimese rahvusvahelise konventsiooniga, mis käsitleb laste seksuaalset väärkohtlemist kodus või perekonnaringis. Eestil on Euroopa Nõukogu liikmesriigina kohustus ja vastutus tõsta teadlikkust laste seksuaalsest väärkohtlemisest ning lapsi selle eest kaitsta. Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee Eesti delegatsiooni juhina on mul tõeliselt hea meel, et Euroopa Nõukogu Eesti eesistumise ajal on Lanzarote konventsioon viimaks Riigikogu liikmete ette ratifitseerimisele jõudnud. Tasub teada, et laste õigused on üks meie eesistumise kolmest prioriteedist. Tuletan ka meelde, et nagu eespool kõnelejad juba märkisid, Eesti allkirjastas laste kaitset seksuaalse ärakasutamise ja seksuaalse kuritarvitamise eest käsitleva Euroopa Nõukogu konventsiooni juba kaheksa aastat tagasi. Mind valdab tõesti kurbus, kui mul tuleb nentida, et Eesti on paraku üks viimaseid riike, kellel see ratifitseerimine ees seisab. Siin juba kõlas, et Euroopa Nõukogu 47 riigist lõviosa, 41 riiki, on selle ratifitseerinud. Nimetan need riigid, kes viimaste hulgas on: need on Eesti, Aserbaidžaan, Armeenia, Norra, Ühendkuningriik ja Lirimaa. Meenutuseks veel ka seda, et see oli üheksa aastat tagasi, kui Lanzarote saarel see konventsioon allkirjastati. Esimeste allkirjastajate hulgas olid meie naabrid Leedu, Rootsi ja Soome. Ja esimesed ratifitseerijad olid 2009. aastal Kreeka ja Albaania parlament. Ikkagi jääb natuke mõistetamatuks, kus on olnud see meie poliitiline tahe. Mõelda, et Kreeka ratifitseeris tolle nii olulise dokumendi neli korda kiiremini kui Eesti! Või väike vaene Balkani riik Albaania, kes ratifitseeris konventsiooni neli kuud pärast selle allkirjastamist.

Aga täna on hea meel, et see konventsioon on lõpuks siin meie kätes. Ma panen kõigile südamele, et tehkem kõik selleks, et meie laste seksuaalne väärkohtlemine väheneks nullini. Kiitkem heaks Lanzarote konventsioon hiljemalt novembris ehk enne veel, kui Eesti lõpetab Euroopa Nõukogu eesistumise! Aga sama tähtis kui panna piir alaealiste seksuaalsele väärkohtlemisele on lõpetada igasugune naistevastane vägivald meie ühiskonnas. See omakorda tähendab õigustatud ootust ja lootust, et Riigikogu saali jõuab veel sellel aastal naistevastast vägivalda tõkestav Istanbuli konventsioon, ja seda mitte sellepärast, et me oleme Euroopa Nõukogu eesistuja, vaid meie nii noorte kui ka vanemate naiste tervise ja ühiskonna tervise pärast üldse. Sotsiaaldemokraadid toetavad kõikvõimaliku vägivalda lõpetamist, olgu selleks laste seksuaalne väärkohtlemine Lanzarote konventsiooni mõistes või naistevastane vägivald vanusest sõltumata Istanbuli konventsiooni mõistes. Muutkem ühiskond õiglasemaks, kus sõltumata soost ega vanusest ei pea kartma ei seksuaalset vägivalda ega üldse mitte mingit vägivalda! Suur tänu!

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem fraktsioonidel läbirääkimiste soovi ei ole. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 279 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määratud eelnõu 279 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 7. oktoobri kell 16.

7. 17:03 Käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (276 SE) esimene lugemine

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi! Täna seitsmes päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 276 esimene lugemine. Ettekandjaks palun rahandusminister Sven Sester!

18:03 Rahandusminister Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head parlamendiliikmed! Annan teile käesolevaga ülevaate käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõust, mis kannab numbrit 276. Eelnõuga kavandatakse kahte muudatust. Esiteks tõstetakse maksustatava käibe piirmäära, mida ületades tekib isikul kohustus registreerida end käibemaksukohustuslasena. Piirmäär kavandatakse tõsta 16 000 eurolt 40 000 eurole. See aitab vähendada väikeettevõtjate halduskoormust. Ettevõtja, kelle maksustatav käive ei ületa piirmäära, ei pea end käibemaksukohustuslasena registreerima ning seega ei pea ka pidama käibemaksuarvestust, mistõttu tema halduskoormus on väiksem. Samas, kui ettevõtja soovib, saab ta end registreerida käibemaksukohustuslasena. Enamasti lähtub ettevõtja oma otsuse tegemisel sellest, kas tal on majanduslikult kasulik olla käibemaksukohustuslane või mitte. Üldjuhul tasub käibemaksukohustuslane olla siis, kui kaupu või teenuseid müüakse teistele käibemaksukohustuslastele. Kui aga kaupu ja teenuseid müüakse lõpptarbijale, siis on ettevõtjal kasulikum olla mitte-käibemaksukohustuslane. Muudatus kavandatakse jõustada 1. jaanuarist 2018. aastal. Piirmäära tõstmine 40 000 euroni vähendab käibemaksu laekumist 6,6 miljoni euro võrra aastas. Selle vähenemisega on riigi eelarvestrateegias 2017–2020 ka arvestatud. Piirmäära tõstmiseks on vajalik Euroopa Liidu Nõukogu luba. Eesti esitas taotluse piirmäära tõstmiseks juba selle aasta mais ja tõenäoliselt see luba saadakse. Seni on kõigi liikmesriikide sellesisulised taotlused rahuldatud.

Teiseks kehtestatakse pöördmaksustamine teatud metalltoodetele. Nendeks metalltoodeteks on näiteks ehitusarmatuur, lehtmets, vee- ja gaasitorud, talad. Pöördmaksustamist rakendatakse maksupettusevastase meetmena. Pöördmaksustamise ettepaneku tegid metallisektori ettevõtted seetõttu, et metallisektoris on käibemaksupettusi võrreldes muude valdkondadega väga palju ning ausalt tegutsedes on raske konkurentsist püsida. Maksupettus, mis kõnealuses valdkonnas levib, seisneb selles, et luuakse puhverettevõtted, kes märgivad arvele käibemaksu, mida nad aga riigi tuludesse ei tasu. Samas kauba ostja küsib arvele märgitud käibemaksu riigilt tagasi. Pöördmaksustamise korral väheneb oluliselt puhverettevõtete kasutamine, kuna käibemaksu tasub riigi tuludesse kauba saaja. See tagab metallisektori ettevõtjatele võrdsed tingimused turul tegutsemiseks ja suurendab riigi tulusid eeldatavalt 5 miljoni euro võrra. Metalltoodetele on pöördmaksustamine kehtestatud Poolas, Austrias, Slovakkias, Tšehhis, Ungaris ja Saksamaal. Pöördmaksustamise objekti määratlemisel on need riigid kasutanud kaupade nomenklatuuri koodi ning ka selles eelnõus on kasutatud objektide määratlemiseks neid koodi. Muudatus kavandatakse jõustada 1. jaanuarist 2017. Kui me jõustame pöördmaksustamise järgmise aasta alguses, siis me ei pea taotlema pöördmaksustamiseks luba Euroopa Liidu Nõukogult. Hilisemal jõustamisel oleks juba vajalik ka Euroopa Liidu Nõukogult luba taotleda. Täna tähelepanu eest!

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Teile on ka küsimus. Valeri Korb, palun!

18:03 Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Ma tahaksin täpsustada, miks just 40 000 eurot. Võib-olla paari sõnaga ütlete? Te veidi rääkisite sellest, aga tahaks täpsemalt teada.

18:03 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh teile! Jah, loomulikult, meil on päris pikka aega, sõna otseses mõttes üle 20 aasta kehtinud piirmäär 16 000 eurot, mis kunagi oli 250 000 krooni. Loomulikult me uurisime, millised on olnud varem või on ka praegu teiste riikide piirmäärad, ja tõesti, need on Euroopas väga erinevad. On riike, kus sellist piirmäära üldse ei ole, näiteks võib tuua Hispaania, Madalmaad, Malta, ka Rootsi, muide. Samal ajal on riike, kus on piirmäär suurem. Nende hulgas võib-olla kõige tugevamalt tuleb esile Ühendkuningriik, kelle piirmäär on koguni üle 100 000 euro. Meie naabritel Lätil ja Leedul on piirmäärad vastavalt 50 000

ja 45 000 eurot, nii et sisuliselt selleksamal tasemel, milleni Eesti tahab need tõsta. Kui me vaatame Põhjamaade poole, siis seal on see madalam. Me analüüsisime kalkuleerides seda, kui palju ettevõtjaid on konkreetsetel turul, kui paljusid ettevõtjaid see puudutab. Vahepeal oli pikalt juttu sellest, et piirmäär võiks tõusta 16 000 eurolt 25 000 eurole. Kuid me vaatasime oma finantsvõimalused üle, arvestades ka seda, et tegemist on riigieelarve mõttes kuluga – kui see väikeettevõtetele tähendab tulu, siis riigieelarvele on see kulu –, ja võtsime lõpuks vastu otsuse, et see piirmäär võiks olla 40 000 eurot.

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tarmo Tamm, palun!

18:03 Tarmo Tamm

Aitäh! Härra minister! Oleks hea, kui te veel kord kinnitaksite minu kolleegile – tal oli väike kahtlus –, et käibe korral alla 40 000 euro ettevõtjad võivad käibemaksukohustuslaste registris olla ja ka mitte olla. See on nende vaba tahe, mitte keegi neid sealt ei kustuta.

18:03 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh! Ma kordan veel kord, et ettevõtjal on alati võimalus registreerida ennast käibemaksukohustuslasena. See võimalus on tal olemas ka siis, kui ta ei ole saavutanud 16 000-eurost käivet või tulevikus siis 40 000-eurost käivet. See võimalus talle jääb. Ettevõtja on pragmaatiline, loomulikult ta otsustab selle järgi, kuidas on talle kasulik: kas ta teeb varasemal perioodil suuremaid investeeringuid ja tahab selle raha hiljem tagasi küsida. Ka ettevõtjatele, kes asuvad täna selles 16 000 ja 40 000 euro vahelises koridoris, on see vabatahtlik, nad ei pea ennast käibemaksukohustuslaste registrist maha võtma. Jällegi, puhtalt pragmaatilisel eesmärgil nad jälgivad oma kauba- ja teenustevoogusid ja otsustavad, kas nad teevad seda või mitte. Rahandusministeeriumi kalkulatsioonid on võetud arvesse, kui palju on meil ettevõtteid, kelle toodang on rohkem suunatud lõpptarbijale. Pragmaatiliselt võttes võiks olla loogiline, et need, kes väga palju lõpptarbijale müüvad, võtavad end käibemaksukohustuslaste registrist maha. Aga jah, see on vabatahtlik, nende õigusi ei kitsendata kuidagi.

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud minister! Teile rohkem küsimusi ei ole. Palun nüüd ettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni esimehe Remo Holsmeri!

18:03 Remo Holsmer

Head kolleegid! Seda eelnõu arutas rahanduskomisjon s.a 20. septembril ja ülevaate eelnõu sisust andis rahandusminister Sven Sester. Kahe lausega üleöelduna on eelnõu põhieesmärgid tõsta käibemaksukohustuslasena registreerimise piirmäär 16 000 eurolt 40 000 eurole. Mõju eelarvele, mis siin nimetamata jäi, on selle muudatuse puhul miinus 6,6 miljonit eurot. Eelnõu teine eesmärk on lisada pöördmaksustamisele kuuluvate kaupade nimekirja peamiselt ehitus- ja masinatööstuses kasutusel olevad mitmesugused metalltooted. Selle muudatuse eesmärk on eeskätt vähendada maksupettusi, nagu minister ka juba rääkis. Mõju eelarvele oleks järgmisel aastal täiendavalt 5 miljonit eurot. Komisjoni arutelu oli konstruktiivne. Me meenutasime ajalugu, kust see 16 000-eurone piirmäär alguse sai. Aasta siis oli 1995. Rääkisime komisjonis ka seda, milliseid ettevõtteid muudatus puudutab, samuti seda, millistel ettevõtetel on mõistlik ennast ka väiksema käibe korral käibemaksukohustuslasena arvele võtta ja millistel mitte. Samamoodi arutasime komisjonis, kuidas registrist kustutamine toimuma hakkab. See käib avalduse alusel. Pöördmaksustamise puhul, nagu juba öeldud, on eesmärk maksupettusi vähendada ja seda rakendatakse ehituses kasutatavatele metalltoodetele. Me soovisime, et see eelnõu jõustuks 1. jaanuaril, sest sel juhul ei peaks Euroopa Liidu Nõukogult muudatuse tegemiseks eraldi luba taotlema. Menetlusotsused olid kõik konsensuslikud: teha ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 12. oktoober kell 17.15. Täna tähelepanu eest! Eelduslikult täna esimene lugemine lõpetatakse.

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile küsimusi ei ole. Kas fraktsioonidel on soovi avada läbirääkimised? Läbirääkimiste soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 276 esimene lugemine lõpetada. Määrán muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 12. oktoobri kell 17.15.

8. 17:14 Eesti Vabariigi valitsuse ja Vietnami Sotsialistliku Vabariigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokollu ratifitseerimise seaduse eelnõu (277 SE) esimene lugemine

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kaheksas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Vietnami Sotsialistliku Vabariigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokollu ratifitseerimise seaduse eelnõu 277 esimene lugemine. Ettekandjaks palun rahandusminister Sven Sesteril!

18:03 Rahandusminister Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Püüan teha lühidalt. Välisminister ütles, et Vietnami Sotsialistliku Vabariigiga seotud asjalood peaks väga selged olema. Aga annan siis kiire ülevaate sellest, mida me praegu teeme. Nimelt, topeltmaksustamise vältimise lepingu eesmärk on soodustada riikidevahelisi investeeringuid, hoida ära diskrimineeriv maksustamine ning tõkestada maksudest kõrvalehoidumist. Kõik Eesti maksulepingud põhinevad Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni ehk OECD tüüplepingul. Eesti ja Vietnami vaheline leping allkirjastati 26. septembril 2015.

Toon kiiresti mõningad Eesti ja Vietnami vahelise lepingu olulisemad punktid. Nimelt, kui dividendi maksvale äriühingule kuulub vähemalt 70% dividendi maksva äriühingu hääleõigusest, ei või tuluallika riik dividendilt kinni pidada rohkem kui 5% dividendi brutosummast, ülejäänud juhtudel aga 10%. Intrassitulu puhul ei või teise riigi residendile makstavalt intrassitl kinnipeetava maksu määr ületada 10% intrassit brutosummast. Tuluallika riigil ei ole õigust maksustada intrasse, mille saaja on teise riigi valitsus, keskpang või täielikult valitsuse omandis olev finantsasutus. Litsentsitasude puhul on tuluallika riigil õigus kinni pidada 10% litsentsitasu brutosummast ning 7,5% tehnilise teenuse tasu brutosummast. Eesti-Vietnami leping võimaldab ka teenuse osutamisel püsiva tegevuskoha tekkimist. Eesti ja Vietnami vahelises lepingus käsitatakse residendina ka lepinguosalises riigis asutatud pensionifondi või pensioniskeemi, seega rakenduvad neilegi lepingust tulenevad soodustused. Leping sätestab põhjaliku isikute tulusid puudutava teabe vahetuse, teabevahetuskohustus ei ole piiratud ei lepinguosaliste riikide residentidega ega ka lepingus nimetatud maksudega. Erinevalt OECD tüüplepingust sätestab Eesti ja Vietnami vaheline leping ka, millised on maksuhaldurite koostöö põhimõtted maksunõuete sissenõudmisel. Leping ei anna riikidele täiendavaid võimalusi maksustamiseks, kuid piirab juba olemasolevaid riigisisese õigusega kehtestatud maksustamisõigusi. Täna tähelepanu eest!

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Teile on küsimusi. Krista Aru, palun!

18:03 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud rahandusminister! Küsin huvi pärast, kui suur on meil see isikutering, keda see leping võib praegu puudutada. On meil Vietnamis investeeringuid tehtud või vastupidi? Kui suur seltskond see on või mis mahtudest ja summadest me räägime?

18:03 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh, väga hea küsimus! Annan teile kohe selle kohta informatsiooni. Otseinvesteeringud Eesti ja Vietnami vahel sisuliselt puuduvad või on see maht nii väike, et see arvestatakse nn ülejäänud riikide summeeritud investeeringute sisse. Mis puudutab eksporti-importi, siis Statistikaameti andmetel oli 2015. aastal eksport Vietnami 11,7 miljonit eurot ja import 9,2 miljonit. Et oleks aru saada, mida see 11,7 miljonit eurot meile tähendab, märgin, see moodustab meie kogueksportidist 0,1% ning 9,2 miljonit

eurot importi tähendab 0,07%, seega alla 0,1%. Meie kaubanduspartnerite hulgas on Vietnam 49. kohal. Täiendavalt informatsiooniks, et peamised ekspordiartiklid 2015. aastal selle 11,7 miljoni ulatuses olid mitmesugused täppiseadmed, mõõte- ja kontrolliseadmed, mis moodustasid 42%, 14% moodustasid puidutooted. Aga impordi puhul moodustad 44% plastmass ja plasttooted ning 14% olid puuviljad, marjad ja pähklid. Aitäh teile!

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud minister, väga põhjaliku vastuse eest! Me veendusime, et Rahandusministeeriumil on täielik ülevaade Vietnami ja Eesti kaubandussuhetest. Rohkem küsimusi teile ei ole. Nüüd palun ettekandjaks rahanduskomisjoni liikme Priit Sibula!

18:03 Priit Sibul

Austatud istungi juhataja! Minister! Head rahvasaadikud! Me arutasime rahanduskomisjonis seda eelnõu 20. septembril ja nii nagu ka täiskogule tutvustas komisjonis eelnõu minister Sven Sester. Kohal oli ka Rahandusministeeriumi maksupoliitika osakonna juhataja Lemmi Oro. Küsimus, mis kerkis meil komisjonis, oli täpselt sama, mida siin suures saalis küsis meie hea kolleeg Krista Aru: kui paljusid see puudutab. Vastuse me siin saime, et esialgu mitte paljusid, aga loodetavasti tulevikus rohkem. Lisaks sellele tabelile, mille minister ette luges ja mis ka mulle anti – ma neid numbreid ei hakka üle kordama – , oli juttu sellest, et praegu on kõige tihedam koostöö Vietnami ja Tartu Ülikooli vahel. Tartu Ülikoolis õpib arstiks väga suur hulk Vietnami tudengeid.

Langetasime komisjonis otsused, et esimene lugemine tuleks lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kümme tööpäeva ehk sama nagu eelmise eelnõu puhul: 12. oktoober kell 17.15. Aitäh!

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile küsimusi ei ole. Kas fraktsioonidel on soovi avada läbirääkimisi? Läbirääkimiste soovi ei ole. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 277 esimene lugemine lõpetada. Määratud muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 12. oktoobri kell 17.15.

9. 17:20 Eesti Vabariigi ja Gruusia vahelise investeeringute soodustamise ja vastastikuse kaitse lepingu ning selle muutmise protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu (242 SE) esimene lugemine

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme päevakorraga edasi. Täna üheksas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja Gruusia vahelise investeeringute soodustamise ja vastastikuse kaitse lepingu ning selle muutmise protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu 242 esimene lugemine. Ettekandjaks palun välisminister Jürgen Ligi!

18:03 Välisminister Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Vabariigi Valitsus on esitanud Riigikogule ratifitseerimiseks Eesti ja Gruusia vahelise investeeringute soodustamise ja vastastikuse kaitse lepingu ning selle muutmise protokolliga. Selle lepingu eesmärk on luua soodsad tingimused riikidevahelisteks investeeringuteks ja äritegevuseks. Lepinguga kehtestatakse investorite võrdne kohtlemine mõlema lepinguosalise territooriumil, tagatakse suurem õiguskindlus investeeringutele ja luuakse investeerimisvaidluste lahendamise mehhanism. Leping allkirjastati 24. novembril 2009 Tbilisis ja selle muutmise protokoll allkirjastati 2. novembril 2015 Tallinnas. Muutmise vajadus tulenes Euroopa Kohtu 19. novembri 2009 otsusest, mille kohaselt peab Euroopa Liidu liikmesriik kolmandate riikidega sõlmivates investeeringute kaitse lepingutes rõhutama Euroopa Liidu pädevust piirata teatud juhtudel rahaülekandeid Euroopa Liidu välistesse riikidesse. Samuti muutsime Euroopa Komisjoni palvel lepingut nii, et oleks välistatud tõlgendus, mis lubaks lepingu alusel nõuda õigust turulepääsuks investeeringute kaudu, ning täpsustasime Gruusia soovil lepingus määratletud investeeringu mõiste. Eesti ja Gruusia majandussuhted on vaatamata headele poliitilistele suhetele olnud seni tagasihoidlikud. Eesti on huvitatud tihedamast majanduskoostööst ning Eesti kaupade ja teenuste

müügist Gruusia turul. Eesti otseinvesteeringute positsioon Gruusias oli tänavu märtsis 21,8 miljonit eurot, mis on ainult 0,4% kogu otseinvesteeringute mahust. Sellest 10,5 miljonit eurot on investeeringud kinnisvarasse, 1,2 miljonit hulgi- ja jaekaubandusse, veel on investeeringud elektrienergiaga varustamise sektoris, finants- ja kindlustustegevusse ning tervishoidu. Gruusia investeeringud Eestisse on tagasihoidlikumad: 0,6 miljonit eurot. Peamised rahapaigutused on tehtud kinnisvarasse (78%) ning hulgi- ja jaekaubandusse. Gruusia on lepingu ja protokollide jõustumiseks vajaliku riigisisese menetluse lõpetanud ja sellest Eestile teatanud 8. detsembril 2015. Täna tähelepanu eest!

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Teile on ka küsimusi. Krista Aru, palun!

18:03 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Ma tean, et septembris käis Gruusias üks ärimeeste delegatsioon. Kas teil on ülevaadet, õnnestus seal sõlmida mingeid uusi lepinguid? Kas see oli tulemusrikas? Ma olen kuulnud, et seal osales mitmeid ärimehi puidusektorist.

18:03 Välisminister Jürgen Ligi

Aitäh! Mul puudub praegu see ülevaade ja ega need esimesed muljed ei pruugi tulemusi täpselt kirjeldada. Majanduskoostöö sisseseadmine ei ole kindlasti ühe visiidi küsimus.

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud minister! Rohkem küsimusi teile praegu ei ole. Ja nüüd palun ettekandjaks väliskomisjoni liikme Andres Herkeli!

18:03 Andres Herkel

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Minister! See leping sõlmiti, nagu minister juba ülevaate andis, üsna ammu. Hiljem on seda protokolliga muudetud. Teine pool ehk Gruusia või nagu meil siin Riigikogus kombeks on öelda, Georgia on omalt poolt sellega seotud menetluslikud toimingud lõpetanud. Väliskomisjon arutas ratifitseerimise eelnõu 31. mai istungil, kus osales ka Välisministeeriumi välismajanduse ja arengukoostöö osakonna peadirektor Jüri Seilenthal, kes andis lühiülevaate lepingu sisust ning Eesti ja Georgia vaheliste majandussuhete seisust. Väliskomisjon langetas kõik eelnõu menetlust puudutavad otsused konsensusel, samas muutis komisjon vahepeal eelnõu algatava ettepanekul 30. augusti istungi otsust eelnõu esimese lugemise kuupäeva kohta. Nii et kokku on seda eelnõu kahel istungil käsitletud. Väliskomisjoni menetluslikud otsused olid järgmised: võtta eelnõu 242 täiskogu istungi päevakorda 28. septembriks 2016 ja esimene lugemine lõpetada; kui esimene lugemine lõpetatakse, teha Riigikogu juhatusele ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtajaks 5. oktoober ning määrata ettekandjaks siinkõneleja. Ma ei ütle hääletustulemusi, sest kõik otsused olid konsensuslikud. Aitäh!

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Teile küsimusi ei ole. Kas kolleegidel on soovi avada läbirääkimised? Läbirääkimiste soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 242 esimene lugemine lõpetada. Määrati eelnõu 242 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 5. oktoobri kell 17.15.

10. 17:27 Montenegro ühinemist käsitleva Põhja-Atlandi lepingu protokollide heakskiitmise seaduse eelnõu (283 SE) esimene lugemine

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Täna kümnes päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Montenegro ühinemist käsitleva Põhja-Atlandi lepingu protokollide heakskiitmise seaduse eelnõu 283 esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli välisminister Jürgen Ligi!

18:03 Välisminister Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Montenegro sai Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioonilt ühinejariigi ehk liikmeks pürgija staatuse aastal 2011. NATO välisministrite kohtumisel, mis peeti mullu 1. detsembril Brüsselis, arutati Montenegro valmidust saada alliansi liikmeks ja otsustati riik kutsuda ühinemisläbirääkimistele. Need toimusid jaanuarist märtsini ja lõppesid ühinemisprotokolli eelnõu heakskiitmisega Põhja-Atlandi Nõukogus 22. märtsil. Protokollile kirjutati alla NATO välisministrite kohtumisel 19. mail 2016 Brüsselis, Eesti nimel tegi seda Marina Kaljurand. Kui kõik NATO liikmed on protokollile pärast allkirjastamist heaks kiitnud, edastab NATO peasekretär Montenegrole ametliku ühinemiskutse. Ratifitseerimisprotseduurid on liitlasriikidel erineva pikkusega. Kui kõik sujub ladusalt, saab Montenegrost NATO liige 2017. aasta teises pooles. Montenegro ühinemist käsitlev protokoll saab peale selle jõustumist Põhja-Atlandi lepingu osaks. Montenegro ühinemisega avab NATO oma ukse viiendat korda pärast külma sõja lõppu ja temast saab NATO 29. liige.

Selle päevakorras oleva Montenegro ühinemist käsitleva Põhja-Atlandi lepingu protokollile heakskiitmisega täidab Eesti oma osa selle jõustamisel. Hetkeseisuga on kaheksa NATO liiget oma õiguse järgi protokollile heaks kiitnud. Montenegro ühinemine NATO-ga suurendab Euro-Atlandi piirkonna julgeolekut ning aitab kaasa ühtse, vaba, demokraatliku ja rahumeelse Euroopa saavutamisele. Seaduse rakendamine ei too Eestile kaasa otseseid lisakulutusi. Montenegro jagab juba praegu lisaks julgeoleku tarbimisele seda ka ise. Riik osales 2010–2014 Afganistanis ISAF-i operatsioonil ja on nüüd sealsamas RSM-i jätkumissioonil, nõustades ja abistades Afganistani relvajõude ja õpetades neid välja. Täna!

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud minister! Teile küsimusi ei ole. Palun ettekandeks kõnepulti väliskomisjoni aseesimehe Enn Eesmaa!

18:03 Enn Eesmaa

Austatud minister! Lugupeetud kolleegid! Väliskomisjon arutas Montenegro küsimust selles kontekstis, millest täna juttu, oma 20. septembri istungil. Välisminister Jürgen Ligi ja Välisministeeriumi poliitikaosakonna 1. büroo nõunik Kristina Meius andsid meile informatsiooni. Me langetasime järgmised menetluslikud otsused: teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu istungi päevakorda esimesele lugemisele tänaseks, 28. septembriks, esimene lugemine lõpetada ja juhul kui esimene lugemine lõpetatakse, määrata muudatusettepanekute tähtajaks reede, 7. oktoober 2016 kell 16. Väliskomisjoni otsusega määrati eelnõu ettekandjaks väliskomisjoni aseesimees Enn Eesmaa. Täna väga!

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Teile küsimusi ei ole. Kas fraktsioonidel on soov avada läbirääkimised? Läbirääkimiste soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 283 esimene lugemine lõpetada. Määrati eelnõu 283 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 7. oktoobri kell 16.

11. 17:33 Välisteenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (241 SE) esimene lugemine

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Täna 11. päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud välisteenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 241 esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnepulti välisminister Jürgen Ligi!

18:03 Välisminister Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Välisteenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu oli arutlusel Vabariigi Valitsuses 12. mail ja see otsustati ühehäälselt esitada Riigikogule. Välisteenistuse seadust muudetakse seoses Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistujariigi ülesande täitmisega 2017. aasta teisel poolaastal. Kehtiv seadus ei võimalda eesistumisega seotud paindlikkust ja suurenenud koormuse tingimustes lähetustega seotud dokumentide operatiivset menetlemist. Muudatuste eesmärk on lihtsustada eesistumisega seotud personali määramist ning vähendada sellega seotud töökoormust. Samuti on eelnõu eesmärk võimaldada teenistujate sujuvat ja operatiivset lähetamist eesistumisega seotud ametikohtadele ja muuta kehtiv regulatsioon selgemaks.

Muu hulgas luuakse võimalus võtta erialadiplomaate välisteenistusse ka siis, kui nad oskavad ainult ühte võõrkeelt ehk antud juhul inglise keelt. Seni nõuti kahe keele oskust. Erialadiplomaadid on oma valdkonna spetsialistid, kelle puhul on kõige olulisemad erialased teadmised. Muudatus on vajalik, sest kahe võõrkeele oskuse nõue võib olla takistuseks muidu pädeva spetsialisti lähetamisel.

Eelnõuga nähakse ette teise riiki tööle asumisel ühekordse hüvitise määr 800 eurot kõigile teenistujatele. Ühekordne hüvitis on mõeldud esiteks teise riiki tööle asumisega seotud lisakulutuste katmiseks ja teiseks majapidamistarvete ostmiseks. Ka praegu makstakse sellist hüvitist, muudatusega hüvitis ühtlustatakse. Selle suurus on praegu seotud lähetusse saadetava teenistuja ühe kuu ametipalga suurusega ja on seetõttu väga erinev, eri ametiasutustes 500–2600 eurot.

Eelnõus ettenähtud muudatused tuleks kava kohaselt jõustada nii kiiresti kui võimalik, sest eesistumisest tingitud lisaametikohtadega seotud lähetamine toimub etapiliselt. Osa inimesi lähetatakse juba tänavu, osa järgmisel aastal. Enne Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistumise jaoks lisakohtade loomist on Eesti alalises esinduses Euroopa Liidus olnud 79 töötajat. Eesti eesistumise alguseks suureneb töötajate arv Euroopa Liidu esinduses ca 200-ni. Teise riiki tööle asumisel ette nähtud ühekordse hüvitise määr on kavandatud kehtestada 1. jaanuarist 2017. Täna tähelepanu eest!

18:03 Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, suur tänu! Küsimusi ei ole. Ma palun nüüd Riigikogu kõnetooli ettekandeks väliskomisjoni esimehe Sven Mikseri!

18:03 Sven Mikser

Austatud juhataja! Head kolleegid! Härra minister juba tutvustas eelnõu 241 sisu. Väliskomisjon on oma istungitel arutanud seda eelnõu kahel korral. Eelnõu, mis algatati k.a mais, jõudis väliskomisjoni istungile aruteluks kõigepealt 14. juunil, kui toonane välisminister Marina Kaljurand tutvustas komisjonile eelnõu sisu. Ta rääkis komisjonile selle eesmärkidest, millest, nagu äsja kuulsite, on kõige olulisem eesmärk viia edukalt läbi meie esmakordne Euroopa Liidu eesistumine.

Komisjon tegi ka menetluslikud otsused, mis, tõsi küll, said 30. augusti istungil Välisministeeriumi ettepanekul mõnevõrra muudetud selles osas, mis puudutab esimese lugemise aega ja muudatusettepanekute tähtaega. Loen ette 30. augustil langetatud väliskomisjoni otsused, mis muuseas langetati konsensusega. Esiteks, võtta eelnõu täiskogu 28. septembri istungi päevakorda. Teiseks, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada. Kolmandaks, teha ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtajaks 5. oktoober kell 16, ja neljandaks, määrata ettekandjaks väliskomisjoni esimees Sven Mikser.

18:03 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Väike täpsustus. Kas ma sain õigesti aru, et muudatusettepanekute tähtaeg on 5. oktoober kell 17?

18:03 Sven Mikser

Tähtaeg on 5. oktoober kell 16, ütlevad minu paberid, mis põhinevad väliskomisjoni istungi protokollil.

18:03 Aseesimees Jüri Ratas

Need on kindlasti perfektsed. Aitäh, hea ettekandja! Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimised? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 241 esimene lugemine lõpetada. Määrati eelnõu 241 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 5. oktoobri kell 16. Esimene lugemine on lõppenud ja 11. päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

12. 17:39 Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (249 SE) esimene lugemine

18:03 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi 12. päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 249 esimene lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks maaeluminister Urmas Kruuse!

18:03 Maaeluminister Urmas Kruuse

Väga austatud istungi juhataja! Auväärsed Riigikogu liikmed! Lubage mul lühidalt tutvustada Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Selle seaduse muutmisel on kaks peamist põhjust. Esiteks on muutunud mitmed ÜPP toetusi käsitlevad Euroopa Liidu õigusaktid. Teiseks on selle poolteise aasta vältel, mil uue perioodi toetusi on rakendatud, ilmnenud praktikas rakenduslikke probleeme, mis vajavad lahendust. Samas ei too selle seaduse muutmise Eesti õigussüsteemis kaasa põhimõttelisi muudatusi. Osa kavandatavatest muudatustest on seotud Euroopa Liidu alamaktide vastuvõtmisega, ülejäänud lihtsustavad ja ajakohastavad abinõude rakendamise menetlust.

Otsetoetuste ja põllumajandustoodete turu korraldamise abinõude osas eelnõu olulisi muudatusi ette ei näe. Maaelu arengu toetuste puhul ei reguleeri seadus mitte niivõrd seda, mida või keda ja mis tingimustel toetada, sest see on valdavalt sätestatud Eesti maaelu arengukavas 2014–2020, kuivõrd seda, kuidas neid toetusi rakendada. Nende menetluslike sätete muutmise eesmärk on valdavalt protsessi lihtsustamine nii põllumajandustootjate, teiste maaelu arengu toetuste taotlejate ja saajate jaoks kui ka rakendamises osalevate asutuste jaoks.

Kahest muudatusest räägin täpsemalt. Maaelu arengukava investeeringutoetuste puhul on projektide elluviimiseks üldjuhul aega kaks aastat. Samas, selle aja jooksul võib palju muutuda, mistõttu kunagi heakskiidu saanud projekti ei ole ehk võimalik enam saajaprotsendiliselt sellisel kujul ellu viia, nagu heakskiitmise hetkel on kavandatud. Nüüd tehtava muudatusega on kavas anda väga täpne regulatsioon, millistel juhtudel ja tingimustel on toetuse saajatel võimalik projektis ettenähtut muuta, näiteks asendada üht marki traktor teisega, kui muud hinnapakkumises toodud olulised parameetrid jäävad samaks.

Teise olulisema maaelu arengu toetustega seotud muudatuse kohaselt tuleb põllumajandustootjatel kanda veeseaduse alusel peetavasse põlluraamatusse lisaks veeseaduses nõutud andmetele ka andmed tootja põllumajanduslike tegevuste kohta. See viimane muudatus on ajendatud vajadusest tagada maaelu arengukava keskkonnatoetuste ja mahepõllumajanduse toetuse saamise nõuete tõhusam kontroll. Lisaks võimaldab andmete põlluraamatus hoidmine ka tootjatel endil saada paremat ülevaadet toetuse saamise nõuete täitmise kohta, sest nimetatud toetusskeemid on valdavalt viieaastase kohustusperioodiga. Lihtsustamise aspekt seisneb selles, et nõuete kontrollimiseks vajalike andmete kogumiseks ei nähta ette täiendavaid vorme ega lisanõudeid, vaid kasutatakse olemasolevat põlluraamatut.

Oluline täiendus on seadusele uue paragrahvi lisamine, et reguleerida olukorda, kus piimatootmiskvooti ületanud põllumajandustootja mingil põhjusel ei täida kohustust PRIA-le kvoodi ületamise tasu maksta. Vajadus sellise täienduse järele tuleneb asjaolust, et 31. märtsil 2015 lõppenud viimasel piimatootmiskvoodi rakendamise aastal ületas Eesti kokkuostjatele tarnitud piimakogus esimest korda piimatarnekvoodi mahu umbes 8000 tonni ehk 1,16% võrra. Selle eest arvestatud kvoodi ületamise tasu kogusummas 2,23 miljonit eurot tuleb tarnekvooti ületanud põllumajandustootjalt tagantjärele kokku koguda. Kvoodi ületamise tasu täies mahus kokkukogumiseks antakse PRIA-le volitus piimatootmiskvoodi ületamise eest arvestatud tasu tähtjaks maksmata jätmisel maksmata tasu summa tasaarveldada kvooti ületanud põllumajandustootjale makstavast toetusrahast. Auväärt Riigikogu, palun lugeda esimene lugemine lõpetatuks!

18:03 Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, teile on ka küsimusi. Urve Tiidus, palun!

18:03 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Minul tekkis küsimus seoses mesindusprogrammiga. Kas te olete nii lahke ja natuke täiendate meie teadmisi selle kohta, kas meie mesinikud, meetootjad tunnevad riikliku programmi muudatustest rõõmu?

18:03 Maaeluminister Urmas Kruuse

Aitäh! Oleme püüdnud mesinduse suurema tähelepanu alla võtta ja see suurem tähelepanu tähendab peale lisasummade ka seda, et me püüame selleks, et eri programme rakendada, saada parema ülevaate, kus meetootjad paiknevad ja kus tarud asetsevad. See on seotud teatud oluliste menetlustega. Kui me räägime mesinike suurtest probleemidest, mis ühes või teises piirkonnas võivad avalduda, siis üks neist puudutab taimekaitsevahendite kasutamist. Teiseks on selleks, et võidelda mesilaste haigustega, ääretult oluline, et meil oleks kaardistatud kõik meetootjad. Kui meie registrid on täiuslikumad, kui need praegu on, siis on võimalik rakendada mitmesuguseid tõhusaid toetusprogramme. Aga igal juhul mesindusse riigieelarvest eraldatavad summad täienevad.

18:03 Aseesimees Jüri Ratas

Krista Aru, palun!

18:03 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Aitäh, austatud minister! Ma küsin, kuidas on teie hinnangul rakendunud see Euroopa Liidu struktuurifondide uue perioodi kava, mille raames saadav toetus on ikkagi meie põllumeestele väga oluline.

18:03 Maaeluminister Urmas Kruuse

Aitäh! Kui vaadata seda, mida me oleme maaelu arengukava ja muude meetmetena kavandanud, siis võib öelda, et selle kava rakendamine on olnud üsna edukas. Pean silmas ennekõike ka seda, et peaaegu kõik taotlusvoorud on avatud, vaid mõni üksik lükkub järgmisse aastasse. See on kindlasti oluline märk. Kui me vaatame Eestit tervikuna, siis kindlasti Eesti ei pea oma rakendusi teiste liikmesriikide ees häbenema. Mida oleme teinud lähtuvalt sellest, et põllumajandustootmises on teatud kriis? Me oleme püüdnud nendesse kavadesse sisse kirjutada ja ka rakendada teatud paindlikkust. Olgu see seotud sigade Aafrika katkuga, mis nõuab täiendavate investeeringutoetuste rakendamist selleks, et täita bioohutuse nõudeid, või olgu see seotud toetuste rakendamisega järgmisest aastast, kui lisaraha saavad väikekarjad ja karjad, kus on kuni 400 lehma. Nii palju on positiivset, aga kokkuvõtte me saame teha peale seda, kui see kava on ellu viidud ja me näeme selle mõju. Meie soov on toetada teatud struktureid muudatusi, mis annaksid võimaluse kriise kergemini ületada.

18:03 Aseesimees Jüri Ratas

Arno Sild, palun!

18:03 Arno Sild

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Nagu teada, annab Euroopa Liit piimatootmise vähendajatele võimaluse saada teatud kompensatsiooni. See küll selle punkti alla ei kuulu, aga on natuke sellega seotud. Ehk informeerite meid, kuidas sellega nüüd lood on?

18:03 Maaeluminister Urmas Kruuse

Tõepoolest, kui rääkida konkreetsest meetmest, mida auväärt küsija praegu markeeris, siis üks kriisileevendusmeede on olnud see, et 150 miljonit eurot jagatakse nende tootjate vahel, kes soovivad oma tootmist vähendada, kuna üks osa kriisist on seotud ületootmisega. Turud ei ole võimelised pakutavat kogust vastu võtma ja hind on väga palju kukkunud. Tuleb öelda, et ka Eestis on seda toetust taotletud. Kui ma õigesti mäletan, siis neid ettevõtteid on olnud vähemalt 50. Aga see on vaid üks meede. Põllumajandusvaldkonnas tervikuna pole meie eesmärk ainult tootmist vähendada, me otsime ka uusi turge ja püüame leida alternatiivseid võimalusi, et kasutada Eestimaa potentsiaali kvaliteetse piima tootmisel. Jah, tõepoolest, meie mure on nõrk seis eksporditurgudel, mis ei lase põllumeestel piima eest teenida nii palju, kui võiks. Tootmine on ju pea kaks korda suurem, kui me ise ära tarbime.

18:03 Aseesimees Jüri Ratas

Andres Ammas, palun!

18:03 Andres Ammas

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav minister! Olen kuulnud ja lugenud põllumeeste kurtmisi liigse bürokraatia üle võimalike toetuste saamisel. Kas see eelnõu aitab seda probleemi lahendada põllumeestele meelepärases suunas või suurendab bürokraatiat?

18:03 Maaeluminister Urmas Kruuse

Aitäh! Üks osa, nagu ma sissejuhatavalt ütlesin, kindlasti vähendab bürokraatiat. Kui mõelda, et ka üks praeguse voliniku tööteemasid on olnud protsesside lihtsustamine, siis on selge, et kindlasti Euroopas tervikuna, mitte ainult Eestis arutletakse selle üle ja püütakse bürokraatiat vähendada. See eesmärk on ühelt poolt, et põllumehel oleks teatud mõttes lihtsam. Samas ei pruugi see tingimata tähendada seda, et see kontroll, mida asutused peavad tegema, läheb bürokraatia mõttes lihtsamaks. Siiski, eri registre kasutuselevõtt, kaasa arvatud e-PRIA kasutuselevõtt, tervikuna lihtsustab taotluste esitamist ja menetlemist. Tuleb öelda, et tänu kõigile e-lahendustele on taotluste kvaliteet tõusnud, ja kindlasti mängib selles oma rolli ka nõuandeteenus. Me tahame siit kindlasti edasi minna.

18:03 Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Palun Riigikogu kõnetooli maaelukomisjoni esimehe Ivari Padari!

18:03 Ivari Padar

Lugupeetud kolleegid! Komisjon arutas eelnõu 12. septembril ja 19. septembril. 12. septembril toimus sisuline arutelu, 19. septembril vaadati üle eelnõu kohta tehtud menetluslikud otsused. 12. septembri istungil osalesid maaeluminister Urmas Kruuse, Maaeluministeeriumi põllumajandusturu korraldamise osakonna juhataja Mai Talvik ja maaelu arengu osakonna nõunik Merle Saaliste. Minister ja teised ministeeriumi esindajad vastasid komisjoni liikmete küsimustele.

Siret Kotka tundis huvi, kas seaduseelnõu väljatöötamisel ja muutuste tegemisel lähtuti bürokraatia vähendamise põhimõttest. Vastati, et enamik muudatusi on tehtud selleks, et menetlemine muutuks ladiusamaks. Minister lisas, et üldine Euroopa Liidu põllumajanduspoliitika suund ongi bürokraatia vähendamine. Artur Talvik tundis huvi, milliseid andmeid on vaja kanda põlluraamatusse. Ministeeriumi esindajad vastasid, et põllumajandusega tegelevad isikud peavad põlluraamatusse kandma lisaks veeseaduses nõutud andmetele ka toetuse saamise tingimustes märgitud andmed, näiteks andmed kasvatatavate põllumajanduskultuuride sortide ja muu kohta. Andmete hoidmine ühes kohas põlluraamatus aitab taotlejat ennast toetuste taotlemisel. Ivari Padar tundis huvi, kas eelnõu kohta on küsitud arvamust ka põllumajandusorganisatsioonidelt. Ministeeriumi esindajad vastasid, et suuremad põhimõttelised muudatused, sh piimakvooditrahviga seotud küsimused on põllumajandustootjatega läbi arutatud. Maaeluministeerium saadab seaduseelnõud alati ka tootjaorganisatsioonidele.

Komisjon otsustas teha ettepaneku eelnõu esimene lugemine lõpetada, määrata muudatusettepanekute tähtajaks vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele kümme tööpäeva, s.o 12. oktoober 2016 kell 17.15. Tänan teid!

18:03 Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja, ma tänan! Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonid soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimise soove ei näe, seega neid ei avata. Juhtivkomisjoni ettepanek on esimene lugemine lõpetada. Määrati eelnõu 259 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 12. oktoobri kell 17.15. Esimene lugemine on lõppenud ja 12. päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

13. 17:54 Mahepõllumajanduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (282 SE) esimene lugemine

18:03 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi 13. päevakorrapunkti juurde. See on Vabariigi Valitsuse algatatud mahepõllumajanduse seaduse muutmise seaduse eelnõu 282 esimene lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks maaeluminister Urmas Kruuse!

18:03 Maaeluminister Urmas Kruuse

Austatud istungi juhataja! Auväärsed Riigikogu liikmed! Mahepõllumajandussaaduste tootmisega tegelevate ettevõtete arv ja mahepõllumajandusliku maa suurus on viimastel aastatel Eestis pidevalt kasvanud. Me oleme jõudnud mahepõllumajandusmaa osakaalu poolest Euroopas Austria ja Rootsi järel kolmandale kohale. Meil tegeleb mahepõllumajandusega, maheda taime- ja loomakasvatusega üle 1700 ettevõtja. Mahepõllumajandusmaa osakaal moodustab ligi 18% Eesti põllumajandusmaast. Ligikaudu 50% Eesti lammastest ja lihaveistest kasvatatakse maheviisil. Mahepõllumajanduslike toodete ettevalmistamise ning turule viimisega tegeleb ligi 300 isikut.

Mahetooted on head eksporditartiklid, sest Lääne-Euroopas on nende nõudlus suur ning tarbija on valmis mahetoodete eest rohkem maksma. Samas ei jõua vaatamata mahepõllumajandusliku maa suurele osakaalule suur osa Eesti mahetoodetest turule mahepõllumajandusele viitava märgistusega. See tähendab, et mahetoodete valik ei ole meil suur, see võiks olla märksa suurem.

Peamine takistus on asjaolu, et mahetoodete töötlemisega tegelevad enamasti väikeettevõtted ja nende jõudlus ei ole piisav. Suured tööstused ei ole sellest väga huvitatud, kuna nad ei taha end liialt siduda ühe tooraineallikaga. Teine takistus on see, et tootlustuses on probleemiks halduskoormus, mis kaasneb viitamisega mahepõllumajandusliku tooraine kasutamisele. Veterinaar- ja Toiduametit on sellest teavitanud ainult 22 tootlustusettevõtet, kes pakuvad mahetoitu 28 kohas. Selle takistuse kõrvaldamine ongi arutatava eelnõu eesmärk: soovime lihtsustada mahepõllumajanduslikule päritolule viitamist tootlustusasutustes pakutava toidu puhul ja aidata seeläbi kaasa mahetoodete jõudmisele tarbijani. Eelnõu väljatöötamisele eelnenud kohtumisel mahepõllumajandusorganisatsioonide ja tootlustajate esindajatega selgus, et tootlustajatel on huvi mahetoodete kasutamise vastu. Toidu valmistamisel kasutatakse mahesaadusi paljudes koolides, lasteaedades ja tootlustusettevõtetes juba praegu, kuid ilma sellele viitamata. Kuigi tootlustusasutustele võimaldatakse selles vallas teatud paindlikkust juba nüüd, on keerukad arvestuse pidamise nõuded ikkagi takistuseks. Samuti leiti, et peale lihtsamate nõuete kehtestamise on vaja ka atraktiivset märki, selles osas otsustati järgida põhjanaabrite head praktikat. Eelnõu väljatöötamisel on võetud eeskujuks Taanis, Norras ja Rootsis juba mitmendat aastat hästi toimiv märgisüsteem. Tarbijad on selle seal hästi vastu võtnud ning tootlustamise ökomärki kasutavate ettevõtjate arv on nendes riikides igal aastal suurenenud.

Eelnõuga on kavas täiendada tootlustusettevõttes toidu valmistamisel mahepõllumajanduslike koostisosade kasutamise kohta teabe esitamise nõudeid. Lisaks senisele võimalusele antakse tootlustajatele lihtsustatud võimalus anda teada ettevõttesse toidu valmistamiseks toodud mahetoodete protsentuaalne osakaal kõigis kasutatud põllumajandustoodetes. Eelnõu kohaselt arvutatakse mahetoodete protsentuaalne osakaal ettevõttesse eelmisel kuul toidu valmistamiseks toodud põllumajandustoodete koguse või maksumuse põhjal. Andmed saadakse ettevõtte raamatupidamisdokumentidest ning tootlustajatele antakse võimalus ise otsustada, kas osakaalu arvestamise aluseks võetakse toodete kogus või maksumus. Protsentuaalse osakaalu vahemikud ning nendele vastavad märgid kehtestatakse ministri määrusega. Kavas on kasutada järgmisi protsentuaalse osakaalu vahemikke: 20% kuni 50% toorainest on mahe; 50% kuni 80% toorainest on mahe ja 80% kuni 100% toorainest on mahe. Kehtestatavate märgikavanditega saab tutvuda eelnõu seletuskirja lisas. Seaduse rakendamine ei tooks kaasa riigieelarvelisi lisakulusid, samuti ei kaasne uusi tulusid. Mahepõllumajanduse seaduse muutmise seadus jõustuks kava kohaselt 2017. aasta 1. märtsil. Auväärt Riigikogu, toetan esimese lugemise lõpetamist.

18:03 Aseesimees Jüri Ratas

Küsimusi ei ole. Austatud minister, ma tänan teid! Palun nüüd Riigikogu kõnetooli maaelukomisjoni liikme Tanel Talve!

18:03 Tanel Talve

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid, kes te siin olete, ja kindlasti ka kõik teie, kes te meid kabinetis telekast vaatate! Vabariigi Valitsuse algatatud mahepõllumajanduse seaduse muutmise seaduse eelnõu arutati Riigikogu maaelukomisjoni 19. septembri istungil. Selle eelnõu sisust ja eesmärkidest andis minister üsna piisava ülevaate, nii et seda ma kordama ei hakka. Räägin põgusalt arutelust, mis komisjoni istungil toimus.

Eelnõu tutvustasid meile Maaeluministeeriumi toiduohutuse ning teaduse ja arenduse asekanstler Toomas Kevvai ning taimetervise osakonna nõunik Marika Ruberg. Toomas Kevvai märkis, et Eesti on mahepõllumajandusmaa osakaalu poolest Euroopa Liidu riikide seas kolmandal kohal. Ta juhtis

tähelepanu, et vastupidi levinud arvamusele ei pea ettevõtted mahepõllumajandusliku tooraine kasutamiseks mingit eriluba võtma. Kõnealuse seadusmuudatusega antakse tootlustajatele võimalus mahetooraine kasutamist selgemalt ära märkida, kusjuures ise otsustada, kas mahetooraine osakaalu arvestamise aluseks võetakse toodete kogus või maksumus. Kevvai juhtis ka tähelepanu, et sellist süsteemi on edukalt rakendatud nii Taanis, Rootsis kui Norras. Komisjoni liikmetes tekitas küsimusi just võimalus arvestada mahetooraine osakaalu kas siis koguse või maksumuse järgi, uuriti, kas see ei tekita tarbijates segadust. Ministeeriumi esindajad vastasid, et seda küsimust on korduvalt arutatud eri osapooltega ja jõutud just nimelt valitud lahenduseni. Segaduse vältimiseks on plaanis teha ka selgituskampaaniaid. Ministeeriumi esindajad toonitasid, et täpsema ülevaate mahetooraine kasutamisest toidus saab iga toidukoha menüüst. Märgistus on mõeldud pigem üldise infona, et tootlustusettevõtte kasutab mahetoorainet.

Uuriti ka seda, mis riigid on mahepõllumajandusmaa osakaalu poolest Euroopas esimesel ja teisel kohal. Vastati, et esimesel kohal on Austria, teisel Rootsi. Samas juhiti tähelepanu sellele, et mahetoodete müümisel on kõige edukam riik olnud hoopiski Taani, mis näitab seda, et turundus ja teavitustegevus on äärmiselt oluline ka mahetoodete propageerimisel. Eestis on, muide, mahepõllumajandusmaad umbes 15% kogu haritavast maast ja komisjoni istungil jõuti järeldusele, et seega potentsiaali mahetoodete suuremaks tarbimiseks jagub ka meil.

Kokku võttes otsustati konsensuslega teha ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele kümme tööpäeva, s.o 12. oktoober 2016 kell 17.15. Aitäh!

18:03 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, hea ettekandja! Teile on üks küsimus. Ivari Padar, palun!

18:03 Ivari Padar

Lugupeetud kolleeg! Kuidas teie enda igapäevase toidulauaga on? Kui palju te mahetooteid kasutate?

18:03 Tanel Talve

Kindlasti ma kasutan ka mahetooteid, aga vaat probleem ongi see, mida ka komisjoni istungil arutati, et nii tootlustuskohast kui ka tegelikult kauplusest tooteid ostes ei pruugi üldse teadagi, et need on mahedad. Ja seda probleemi seaduseelnõu üritabki lahendada: asjaomane märgistus peaks olema selgemini ja tarbijatele arusaadavamalt esitatud. Inimeste teadlikkus sellest, et nad saavad just nimelt mahedaid tooteid tarbida, peab kasvama ja nõudlus selle toodangu järele samuti.

18:03 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan! Rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 282 esimene lugemine lõpetada. Määrati eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 12. oktoobri kell 17.15. Esimene lugemine on lõppenud ja 13. päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

Head ametikaaslased! Meie tänane istung on lõppenud. Ma tänan teid ja soovin teile jõudu meie töös!

Istungi lõpp kell 18.03.